

Stichting Pensioenfonds BP

Jaarverslag 2008

Jaarverslag 2008

Voorwoord

Voor Pensioenfonds BP was 2008, net als voor alle Nederlandse pensioenfondsen, een veelbewogen jaar. Vanaf het begin van het boekjaar werd duidelijk dat de crisis op de Amerikaanse financiële markten langer zou duren dan in eerste instantie was voorzien en dat deze verstreckende gevolgen zou hebben. Het bestuur heeft zich vanaf het eerste moment laten informeren over de eventuele risico's voor het pensioenfonds en daar waar het mogelijk was de risico's voldoende afgedekt. Het afdekken van de risico's heeft echter niet kunnen voorkomen dat eind 2008 door de sterk dalende lange termijn rente het fonds in een reservetekort is gekomen. Het bestuur heeft hiervan melding gedaan bij De Nederlandsche Bank en stelde een herstelplan op. In het tweede kwartaal van 2009 zal De Nederlandsche Bank dit herstelplan beoordelen.

Voortvloeiend uit de Pensioenwet en de beginselen van goed pensioenfondsbestuur werd in 2008 het verantwoordingsorgaan benoemd. Dit verantwoordingsorgaan spreekt een oordeel uit over het door het bestuur gevoerde beleid. In dit jaarverslag treft u voor het eerst een oordeel van het verantwoordingsorgaan aan.

In 2008 hebben technische aanpassingen in de uitruilfactoren geleid tot een beperkte wijziging in de pensioenreglementen.

Het bestuur dankt al diegenen die zich ook dit verslagjaar weer hebben ingezet voor het fonds.

Capelle aan den IJssel, 24 juni 2009

Het bestuur

S. Gunnewijk, voorzitter

P. Westerman, vicevoorzitter

Inhoud

1	Personalia	6
2	Algemeen	7
2.1	Doelstelling	7
2.2	Producten van het pensioenfonds	7
2.3	Kenmerken van het pensioenfonds	8
2.3.1	Gehanteerd pensioensysteem	8
2.3.2	Indexering	9
2.3.3	Organisatie	9
3	Kerncijfers	11
4	Bestuursverslag	12
4.1	Externe ontwikkelingen	12
4.1.1	Financiële markten	12
4.1.2	Pensioenen	18
4.1.3	Governance en medezeggenschap	21
4.1.4	Toezicht	22
4.2	Algemeen Bestuurlijke Zaken	23
4.2.1	Samenstelling van het bestuur	23
4.2.2	Bestuursactiviteiten	23
4.2.3	Goed pensioenfondsbestuur	23
4.3	Pensioenontwikkelingen binnen het fonds	26
4.4	Beleggingen van het fonds	28
4.4.1	Performance van het fonds	28
4.4.2	Vooruitblik 2009	29
5	Algemeen oordeel verantwoordingsorgaan	31
6	Actuariële paragraaf	32
7	Risicoparagraaf	34
7.1	Risicoparagraaf inzake doelstellingen, beleid en gebruik van financiële instrumenten	34
7.1.1	Inherente risico's voor Stichting Pensioenfonds BP	34
7.1.2	Risico's voor het bestuur van het pensioenfonds	34
7.1.3	Risico's die samenhangen met uitbesteding	34
7.1.4	Solvabiliteitsrisico	34
7.1.5	Mismatchrisico	35
7.1.6	Verzekeringstechnische risico's	35
7.2	Beheersingsmaatregelen	35
8	Jaarrekening 2008	37
8.1	Balans per 31 december	38
8.2	Rekening van baten en lasten	39
8.3	Kastroomoverzicht	40
8.4	Toelichting algemeen	41
8.5	Toelichting balans	48
8.6	Toelichting rekening van baten en lasten	63
8.7	Overige informatie	70
9	Overige gegevens	71
9.1	Actuariële verklaring	71
9.2	Accountantsverklaring	73

1 Personalia

(stand per 24 juni 2009)

BESTUUR

Voorzitter namens werkgever	Leden namens werkgever	namens werknemers	namens pensioengerechtigden
S. Gunnewijk	P. Westerman M. Roberts	Vacature E. Hamelink	F.H. van der Schalk P.O. van Triet

VERANTWOORDINGSORGAAN

Namens werkgever	namens werknemers	namens pensioengerechtigden
H. Muilerman	A. Zonderop	C. Vreeken

EXTERN GEMANDATEERD

H.J. Lindaart

BESTUURSONDERSTEUNING

Blue Sky Group, Amstelveen

ADMINISTRATIE

Blue Sky Group, Amstelveen

ACCOUNTANT

Ernst & Young Accountants, Rotterdam

ADVISEREND ACTUARIS

Drs. K. Kusters-Van Meurs AAG
verbonden aan Mercer (Nederland) B.V.

CERTIFICEREND ACTUARIS

Drs. A.H. Venemans AAG
verbonden aan Mercer Certificering B.V., Amstelveen

CUSTODIAN

Northern Trust

VERMOGENSBEHEERDERS

State Street Global Advisors
BlackRock
Barclays Global Investors

BANK

ABN AMRO, Amsterdam

HERVERZEKERING

Winterthur, Amsterdam

2 Algemeen

2.1 Doelstelling

Stichting Pensioenfonds BP stelt zich ten doel het uitvoeren van de pensioenregeling, zoals deze tussen werkgever en ondernemingsraad is overeengekomen. Het bestuur voert hiertoe een solide financieel beleid en toetst of afspraken in overeenstemming zijn met wet- en regelgeving.

2.2 Producten van het pensioenfonds

Pensioenregelingen in 2008

Het fonds voert verschillende pensioenregelingen uit. Pensioenregeling 2006 geldt voor deelnemers die geboren zijn op of na 1 januari 1950 en op 1 januari 2006 bij BP Nederland in dienst zijn of na 1 januari 2006 in dienst zijn getreden. Deelname aan de regeling is verplicht voor alle werknemers die aan de voorwaarden voldoen.

Oudere werknemers die zijn geboren vóór 1 januari 1950 vallen onder pensioenregeling 2002. Op een kleine groep werknemers is pensioenregeling 1998 van toepassing.

Pensioenregeling 2006

Basisregeling

De basisregeling, betreft een eindloonregeling en voorziet in een ouderdoms-, een partner- en een wezenpensioen tot een jaarsalaris van € 67.975,- (niveau 1 april 2008). Deze grens wordt jaarlijks verhoogd met de procentuele verhoging van het consumentenprijsindexcijfer. Ook het arbeidsongeschiktheidspensioen maakt onderdeel uit van de basisregeling.

Voor de basispensioenregeling geldt een voorwaardelijk indexatiebeleid. Het ambitieniveau ligt voor deze regeling op een niveau van 100% van de consumentenprijsindex. De deelnemersbijdrage voor de basisregeling bedraagt 4% van het salaris waarover men later pensioen krijgt.

Aanvullende pensioenregeling

De aanvullende pensioenregeling is een beschikbare premierregeling waarbij de werkgever jaarlijks aan iedere deelnemer een premie beschikbaar stelt die op een aparte pensioenspaarrekening wordt bijgeboekt. De hoogte van de premie is leeftijdsafhankelijk. De deelnemersbijdrage aan de aanvullende regeling bedraagt 4% van het salaris tot de grens van € 67.975,- en 6% daarboven.

Pensioenregeling 2002

Voor de deelnemers die geboren zijn vóór 1 januari 1950 en voor 1 januari 2006 in dienst zijn getreden, bleef de basisregeling van 2002 ongewijzigd. Er geldt nog steeds een prepensioenregeling. Hierdoor bestond er geen aanleiding om het niveau van het ouderdomspensioen te verhogen, zoals dat voor degenen geboren op of na 1 januari 1950 wel het geval was. De deelnemers dragen geen deelnemersbijdrage af voor de basisregeling. Voor de excedentregeling bedraagt de bijdrage van de deelnemers 4% van het gedeelte dat het jaarsalaris tezamen met het eventuele ploegdienstsalair uitkomt boven € 67.975,- (niveau 1 april 2008).

De prepensioenregeling is een beschikbare premierregeling. De deelnemers dragen aan de kosten van de prepensioenregeling 3% van het (ongemaximeerde) salaris bij. De prepensioenregeling is ingevoerd op

1 januari 2002. Op dat moment is een overgangsregeling getroffen. Deze voorziet erin dat gemiste opbouwjaren in de periode tot aan de pensioenrichtleeftijd van de prepensioenregeling werden bijgestort. Aan mensen die op 1 januari 2002 in dienst waren en op dat moment 55 jaar of ouder waren is een garantie-uitkering toegezegd. Het keuzepakket biedt de deelnemer de mogelijkheid op individuele basis premiestortingen te doen op een individuele aanvullende pensioenrekening. Dit kunnen zowel maandelijkse als eenmalige stortingen zijn. De ingelegde premies in de excedent- en prepensioenregeling en in het keuzepakket worden in de door de deelnemer geselecteerde beleggingsfondsen belegd.

Reglement 1998

Een kleine groep medewerkers weigerde op 1 januari 2002 in te stappen in de pensioenregeling die toen werd ingevoerd. Deze medewerkers zijn opgenomen in het 1998-reglement. Dit reglement voorziet in een eindloonregeling met een opbouwpercentage van 1,75% per jaar. De indexatieambitie van deze regeling ligt op een niveau van 70% van de consumentenprijsindex. Voor deze groep medewerkers geldt geen prepensioenregeling.

Op de deelnemers die op 1 januari 2002 instemden met een overgang van hun rechten van Aegon naar de Stichting Pensioenfonds BP en op dat moment niet in actieve dienst waren is de 1998 regeling van toepassing en komen in aanmerking voor indexatie conform de indexatieformule van het fonds.

2.3 Kenmerken van het pensioenfonds

2.3.1 Gehanteerd pensioensysteem

Het fonds verzorgt drie verschillende pensioenregelingen.

Pensioenregeling 2006 geldt voor deelnemers die geboren zijn op of na 1 januari 1950 en op 1 januari 2006 bij BP Nederland in dienst zijn of na 1 januari 2006 in dienst zijn getreden. Deelname aan de regeling is verplicht voor alle werknemers die aan de voorwaarden voldoen.

Werknemers die zijn geboren vóór 1 januari 1950 vallen onder pensioenregeling 2002.

Op een kleine groep actieve werknemers is pensioenregeling 1998 van toepassing. Dit is een eindloonregeling. Tot slot vallen oud-medewerkers die voor 2002 uit dienst zijn gegaan eveneens onder de pensioenregeling 1998.

Eindloonsysteem

De basispensioenregeling is gebaseerd op een eindloonregeling en komt tot uitbetaling bij het bereiken van 65-jarige leeftijd. Dit is een systeem van pensioenopbouw waarbij de hoogte van het ouderdomspensioen wordt gebaseerd op het laatstverdiende salaris. Het opbouwpercentage bedraagt 1,75% per jaar van de laatst geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is het jaarsalaris, exclusief ploegendienstsalaris en gemaximeerd op € 67.975,- (1 april 2008), verminderd met de franchise. De franchise is per 1 april 2008 vastgesteld op € 15.686,-.

Beschikbare premieregeling

De aanvullende pensioenregeling is een beschikbare premieregeling waarbij de werkgever jaarlijks aan iedere deelnemer een premie beschikbaar stelt die op een aparte pensioenspaarrekening wordt bijgeboekt. De hoogte van de premie is leeftijdsafhankelijk. De premie, die leeftijdsafhankelijk is, bestaat uit een percentage van de basispensioengrondslag en uit een percentage van de franchisegrondslag en excedentpensioengrondslag.

2.3.2 Indexering

Het recht op indexatie van premievrije en ingegane pensioenrechten is voorwaardelijk. Voorwaardelijk wil zeggen dat de indexatie afhankelijk is van de rendementen op de beleggingen van het fonds. Er bestaat dus geen recht op indexatie en het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst altijd indexatie kan plaatsvinden. Alleen wanneer de middelen waarover het fonds beschikt toereikend zijn, indexeert het fonds de ingegane pensioenen en de pensioenen van de gewezen deelnemers jaarlijks per 1 april.

Voor de pensioenregelingen 2006, 2002 en voor de deelnemers die op 1 januari 2002 instemden met overgang van hun rechten van Aegon naar de Stichting Pensioenfonds BP en op dat moment niet in actieve dienst waren, geldt de ambitie van het fonds om jaarlijks de premievrije en ingegane pensioenen te verhogen.¹

Het bestuur heeft vastgesteld wanneer het rendement op de beleggingen voldoende is om de ingegane pensioenen en premievrije aanspraken te indexeren. Om aan de jaarlijkse verplichtingen te kunnen voldoen, moet het fonds ieder jaar een bepaald rendement halen. Het benodigde rendement bedraagt op dit moment 4,2% per jaar. Het bestuur heeft besloten dat al het extra rendement in de eerste plaats wordt besteed aan indexatie. Om te grote schommelingen te voorkomen gaat men uit van het gemiddelde rendement over vijf jaar.

De indexatieformule leidt er toe dat de dekkingsgraad niet van invloed is op de vraag of de pensioenrechten van pensioengerechtigden en premievrijen worden geïndexeerd. Wanneer de dekkingsgraad van het fonds het niet toelaat dat er geïndexeerd wordt, maar is er wel aan de criteria van de formule voldaan, dan draagt de onderneming de kosten van de indexatie. Hierbij geldt uitdrukkelijk de voorwaarde dat de middelen van de onderneming toereikend zijn.

2.3.3 Organisatie

Het fonds heeft de juridische vorm van een stichting en wordt bestuurd door een bestuur. Het bestuur is belast met het besturen van het fonds, waaronder het beheren van en beschikken over de geldmiddelen van het fonds. Daarnaast is het bestuur bevoegd om overeenkomsten aan te gaan met betrekking tot het verkrijgen, het vervreemden of het bezwaren van registergoederen.

Bestuur

Het bestuur telt zeven zetels en bestaat op dit moment uit zes leden. Drie leden zijn benoemd door directie van BP Nederland B.V., twee leden zijn benoemd namens de deelnemers op voordracht van de ondernemingsraad en twee leden zijn benoemd namens de pensioengerechtigden op voordracht van de Vereniging van Oud BP-medewerkers. Het bestuur heeft uit zijn midden een voorzitter en een vicevoorzitter benoemd.

¹ Hiervoor geldt de volgende formule: de procentuele stijging van het consumentenprijsindexcijfer voor alle huishoudens, niet-afgeleid, van het CBS, gerekend over het volle kalenderjaar (de periode januari-december) voorafgaand aan de peildatum, afgerond op één decimaal. Wanneer deze stijging meer dan 0,5% hoger is dan de procentuele stijging van het consumentenprijsindexcijfer voor alle huishoudens, afgeleid, van het CBS, gerekend over het volle kalenderjaar (januari-december) voorafgaand aan de peildatum, wordt de algemene verhoging in afwijking vastgesteld op de laatstgenoemde stijging vermeerderd met 0,5%, afgerond op één decimaal. De maximale procentuele stijging die in acht wordt genomen bedraagt 4% per jaar.

Volgens de vaste vergadercyclus vinden er per jaar vijf autonome bestuursvergaderingen plaats.

Een medewerker van BP Nederland staat het bestuur in de uitvoering van de pensioenregeling bij. Deze medewerker is verantwoordelijk voor de aansturing van de partijen aan wie activiteiten zijn uitbesteed. De medewerker is door het bestuur gevolmachtigd om zelfstandig op te treden naar de partijen aan wie het fonds werkzaamheden heeft uitbesteed.

Het bestuur legt jaarlijks verantwoording af over het gevoerde beleid aan het verantwoordingsorgaan. Het interne toezicht op het bestuur wordt uitgevoerd door een visitatiecommissie.

Het fonds kent een communicatiecommissie. Deze adviseert het bestuur over het te voeren communicatiebeleid.

Een investeringscommissie adviseert het bestuur bij zijn beleidsbepaling voor beleggingen.

Verantwoordingsorgaan

In 2008 is het verantwoordingsorgaan ingesteld. Dit verantwoordingsorgaan bestaat uit drie personen. Een lid is benoemd vanuit de directie van BP Nederland, een lid is benoemd vanuit de ondernemingsraad en een lid is benoemd vanuit de Vereniging van oud BP-medewerkers.

Het verantwoordingsorgaan geeft een oordeel over het door het pensioenfonds gevoerde beleid en de beleidskeuzes die het fondsbestuur voor de toekomst heeft gemaakt. Dit oordeel wordt in het jaarverslag opgenomen. Daarnaast heeft het verantwoordingsorgaan adviesrecht. Dit adviesrecht geldt voor het vaststellen van een vergoedingsregeling voor bestuursleden en de inrichting van het intern toezicht, de interne klachtenprocedure en het communicatiebeleid.

Accountants en Actuaris

Het fonds heeft als externe accountant Ernst & Young Accountants, Rotterdam aangesteld. Als adviserend actuaris is drs. K. Kusters-Van Meurs AAG verbonden aan Mercer B.V., Amstelveen aangesteld. Als certificerend actuaris is drs. A. Venemans AAG verbonden aan Mercer Certificering B.V., Amstelveen aangesteld.

Uitvoeringsorganisatie

De uitvoering van de taken van het fonds is uitbesteed aan Blue Sky Group B.V. Deze uitvoeringsorganisatie handelt op basis van mandaten en een dienstverleningsovereenkomst. Hierin is een service level agreement opgenomen.

3 Kerncijfers

(bedragen in EUR duizenden)

	2008	2007
Deelnemers		
Aantal actieve deelnemers	486	503
Aantal gewezen deelnemers	1.509	1.511
Aantal pensioengerechtigden	950	901
Totaal	2.945	2.915
Premies en uitkeringen		
Premies voor risico pensioenfonds	5.644	11.228
Premies voor risico deelnemers	2.772	2.590
Pensioenuitkeringen	11.845	10.998
Vermogen		
Stichtingskapitaal en reserves	17.181	70.359
Herverzekeringsdeel voorziening pensioenverplichtingen	13.405	10.585
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	281.927	233.504
Dekkingsgraad	106,4%	131,6%
Indexering		
Ingegane pensioenen en premievrije pensioenrechten	1,6%	1,1%
Beleggingen voor risico pensioenfonds		
Vastgoed	2.915	4.683
Aandelen	25.736	41.390
Vastrentende waarden	155.382	150.760
Overige beleggingen	80.891	69.573
Derivaten, per saldo	8.775	12.269
Vorderingen en schulden, per saldo	-4.313	-269
Totaal	269.386	278.406
Totaalrendement	1,9%	1,4%
Vijfjaarsgemiddeld totaalrendement	5,7%	7,3%

4 Bestuursverslag

4.1 Externe ontwikkelingen

4.1.1 Financiële markten

Het eerste deel van 2008 kenmerkte zich door een voortzetting van grote onrust op de financiële markten. In Europa werd vooral het Zwitserse UBS hard geraakt. Gemeten naar activa was UBS destijds de grootste bank van Europa. Eind 2007 deed deze bank al twee afboekingen van 2,7 miljard euro en 6,8 miljard euro. In februari kwam de bank nog eens met een afschrijving ter grootte van 12,6 miljard euro op haar hypotheekportefeuille.

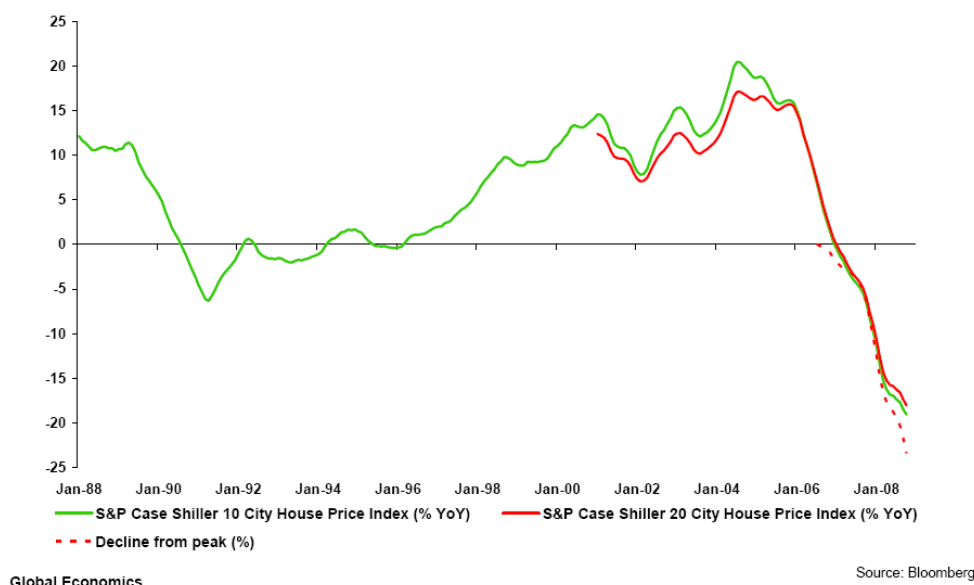
Eind januari werd ook duidelijk dat de huizenprijzen in de VS de grootste daling lieten zien sinds de depressiejaren. In februari maakte de grootste verzekeraar ter wereld, het Amerikaanse AIG, bekend miljarden te moeten afschrijven. De onrust werd versterkt doordat er twijfels ontstonden over de kredietwaardigheid van de monoliners. Dit zijn verzekeraars die obligaties en complexe kredietproducten garanderen. In reactie daarop werden op 12 februari in de Verenigde Staten drie reddingsboeien uitgegooid naar de noodlijdende Amerikaanse economie. Een noodplan van de Amerikaanse regering voor huiseigenaren met betalingsproblemen, een nieuwe kapitaalinjectie van 30 miljard dollar (20,6 miljard euro) van de Federal Reserve en een aanbod van superbelegger en miljardair Warren Buffett om obligatieverzekeraars uit de brand te helpen. Vervolgens raakte de onzekerheid op de markten wat op de achtergrond zonder helemaal uit beeld te raken. Na de subprime crisis kwam echter het volgende probleem naar voren. Een commodity boom, veroorzaakt door snel stijgende prijzen van grondstoffen. Als gevolg hiervan kreeg de angst voor een langdurig hogere inflatie de markten in de greep.

In de tweede helft van het afgelopen jaar laaide de kredietcrisis vervolgens weer in alle hevigheid op. Dit begon in september toen bleek dat de twee grootste hypotheekbanken van de Verenigde Staten, Freddy Mac en Fannie Mae, genationaliseerd moesten worden. In de week erna, op 15 september, vroeg de Amerikaanse zakenbank Lehman Brothers surseance van betaling aan. Weer een week later bleek dat de Amerikaanse overheid de verzekeraar AIG, de grootste verzekeraar ter wereld, moest redden met een noodd krediet van 85 miljard US dollar. Eerder was zakenbank Bear Stearns al overgenomen door JP Morgan en op zondag 14 september werd in allerijl de overname van Merrill Lynch door Bank of America geregeld. Sindsdien is het vertrouwen tussen de banken volledig verdwenen. De geldmarkt viel hierdoor stil. Banken durven nauwelijks nog geld aan elkaar uit lenen.

De angst voor een recessie leidde in de grondstoffenmarkten tot een flinke correctie van de prijzen. Begin juli was de prijs van een vat ruwe olie gelijk aan 145 US dollar. Aan het eind van het jaar was deze prijs gedaald tot iets boven de 40 US dollar. De dreigende recessie en de dalende grondstoffenprijzen leidden tot een sterk gedaalde inflatieverwachting.

Figuur 1 Ontwikkeling van de huizenprijzen in de VS

US house prices now down over 23% from mid-2006 peak

Begin oktober keurde het Amerikaanse congres het eerste reddingsplan goed. Dit plan, het Troubled Asset Relief Program (TARP) had een omvang van USD 700 miljard. De bedoeling is om met dit fonds problemleningen van banken op te kopen, zodat hun balans weer opgeschoond wordt. In de weken daarna volgden meerdere verschillende acties van de centrale banken. De korte rentes werden verlaagd en de centrale bank verruimde de mogelijkheden voor banken om geld bij de centrale bank te lenen. Tegelijkertijd bleven de huizenprijzen in de VS en de VK dalen. De angst voor een grote wereldwijde economische recessie nam sterk toe. Beleggers vluchtten weg uit alle beleggingen met iets van risico waardoor de inspanningen van de centrale banken teniet werden gedaan. Als gevolg hiervan kelderden de koersen in hoog tempo. Al met al zorgde dit voor grote onzekerheid op de financiële markten.

De oorzaken van de kredietcrisis

Er verschijnen op dit moment talrijke analyses van de belangrijkste oorzaken voor deze kredietcrisis. Allereerst is het goed om te bedenken dat financiële crises horen bij een vrije kapitalistische economie. In tijden van grote voorspoed gaan bedrijven en particulieren meer geld lenen. Zo zorgen zij voor een stimulering van de economie. In slechte tijden gebeurt het omgekeerde. Zowel bedrijven als consumenten geven minder uit en zo verslechtert de situatie.

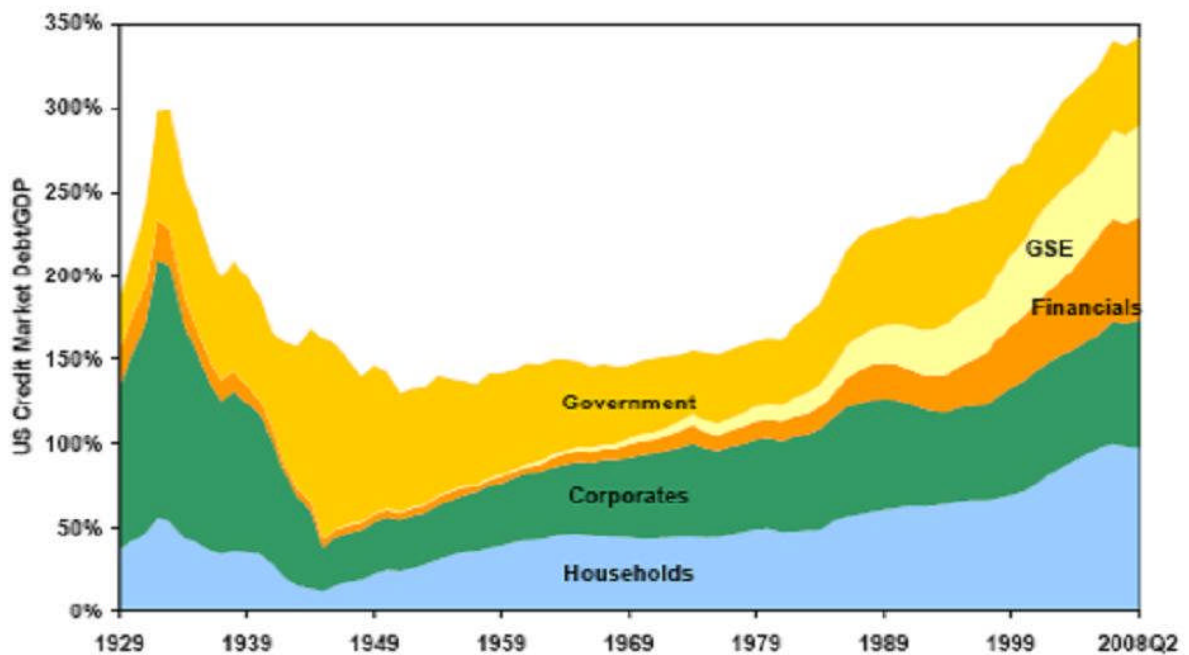
Na het leeglopen van de IT-bubble in de jaren 2000 en 2001 werd vooral in de VS een flink stimuleringsbeleid gevoerd. Allereerst door de korte rente te verlagen en deze ook langdurig laag te houden. Er was daarmee sprake van een (te) ruim monetair beleid. Tegelijkertijd speelden daarbij nog de volgende zaken:

- Het stimuleringsbeleid van het eigen woningbezit in de VS. Dit begon eind jaren '90 van de vorige eeuw. De regering Clinton wilde het eigen woningbezit onder minderheden en mensen met een laag inkomen bevorderen. Dit beleid werd opgelegd aan de hypotheekverstrekkers Fannie Mae en Freddie Mac. Zij moesten meer subprime hypotheek opkopen en garanderen.

- Al onder president Ronald Reagan begon de Amerikaanse overheid met het bezuinigen en het terugbrengen van het toezicht op de financiële markten. Dit beleid werd omarmd door Alan Greenspan en president Bush. Het idee erachter was een zo natuurlijk mogelijke marktwerking. Dit verzwakte toezicht gaf de ruimte aan slimme en goedbetaalde financial engineers van de zakenbanken om allerlei verschillende producten te bedenken.

Het gevolg was een explosieve toename van de totale uitstaande Amerikaanse schuld, visueel gemaakt in figuur 2. In de markt wordt dit de Debt Supercycle genoemd. Aan deze Debt Supercycle is nu hardhandig een einde gekomen.

Figuur 2 De Debt Supercycle: de totale Amerikaans schuld in % t.ov. het BNP

Bron: RCM/Allianz, "The Crystal Maze – 2009", december 2008.

Het ander gevolg was een grote stimulans van de Amerikaanse private consumptie. Dit werkte in het voordeel van landen als China, India en Japan. Het zorgde voor een enorme export richting de VS. China en Japan waren op hun beurt graag bereid het enorme handelstekort van de VS te financieren door te beleggen in Amerikaanse financiële titels. De lage rente in combinatie met de hoge economische groei leidde ertoe dat veel partijen de boot niet wilden missen. Vooral in de booming financiële sector leek het erop dat alles kon. Salarissen en bonussen stegen naar grote hoogten. Als gevolg daarvan nam de druk om meer winst te maken toe.

In de afgelopen maanden sloeg de kredietcrisis over op de reële economie. Enigszins wrang daarbij is dat de problemen veroorzaakt zijn in de VS en dat tegelijkertijd de VS worden gezien als een veilige haven in crisistijd. Dit zorgde onder andere voor een sterke opleving van de Amerikaanse dollar. Daarnaast daalde de Amerikaanse aandelen minder hard dan de Europese aandelen.

Vastrentende waarden

De verwachting was dat in 2008 de vastrentende portefeuille een positief rendement zou laten zien. Deze verwachting is uitgekomen. De sterker dan voorziene afkoeling van de wereldeconomie maakte dat de nominale en reële rente op staatsobligaties wereldwijd daalde. De kredietcrisis laaide in de tweede helft van 2008 op tot ongekeerde hoogten. De risicopremie, de creditspread, ofwel de vergoeding die beleggers vragen voor kredietrisico liep daardoor in 2008 zeer sterk op.

Nadat aanvankelijk de vrees voor hoge inflaties toenam, namen in de tweede helft van het jaar de inflatieverwachtingen wereldwijd juist scherp af. Dit was het gevolg van de negatieve vooruitzichten ten aanzien van de economische groei. Het behaalde rendement op de inflation linked bonds bleef daarom flink achter bij de rendementen op de nominale staatsobligaties.

Door de ernst van de kredietcrisis en de sterke groeivertraging hebben de ECB en de Fed de korte rente in 2008 verlaagd naar respectievelijk 2,5% en 0,25%. Hierbij heeft de ECB eerst gewacht totdat de inflatiedruk was afgenomen.

Voor bedrijfsobligaties bleef conform verwachting het aantal faillissementen laag, maar de creditspreads liepen sterker op dan verwacht. Het werd daardoor een slecht jaar voor bedrijfsobligaties. Desondanks lieten investment grade bedrijfsobligaties uit het eurogebied door de gedaalde rente een positief rendement zien.

De staatsobligaties uit opkomende landen lieten een negatief rendement zien in 2008. De creditspread voor staatsobligaties van opkomende landen liep op en daarnaast verzwakten de valuta van opkomende landen ten opzichte van de euro.

Aandelen

Na een relatief rustig einde van 2007 keerde de onrust op de aandelenmarkten begin 2008 terug. Zwakke macro-economische cijfers uit de VS gingen gepaard met grote afschrijvingen bij de zakenbanken. Dit vergrootte de kans dat de financiële malaise over zou slaan naar de reële economie. De wereldwijde aandelenmarkten zagen dan ook een sterke terugval in januari en winstverwachtingen werden door beleggers naar beneden bijgesteld. Februari liet een wisselend beeld zien. Hoewel de aandelenmarkten zich enigszins herstelden als gevolg van het actieve monetaire beleid van de Fed, werden de Europese aandelen flink geraakt door de financiële crisis en de stijging van de euro ten opzichte van de dollar. Ook de Japanse aandelenmarkt presteerde teleurstellend. Dit kwam voor een belangrijk deel door de stijging van de Japanse yen ten opzichte van de Amerikaanse dollar. Omdat de aandelenmarkten van de opkomende landen in de regel een grotere gevoeligheid voor fluctuaties in globale groei en grondstoffenprijzen hebben, hadden de zorgen over een globale groeivertraging een versterkt negatief effect op de opkomende landen.

In april veerden de aandelenmarkten op na interventies van de centrale banken. Op de achtergrond speelde de hulp van de Fed bij de overname van Bear Stearns door JPMorgan op 15 maart. In mei sloeg het sentiment om en in juni volgde een maand met scherpe koersdalingen in de aandelenmarkten. Belangrijke aanleiding voor deze dalingen waren de angst voor stijgende inflatie en de beperkte liquiditeit op de markten. Wereldwijd behaalden de grondstofsectoren nog wel flinke positieve rendementen. Daartegenover stonden echter de negatieve rendementen in de financiële industrie, de automobielenindustrie en de duurzame goederen sectoren.

Gedurende juli, augustus en september leek de globale financiële markt zich aangepast te hebben aan lagere groeiverwachtingen. Markten bleven echter gedurende deze periode fragiel door economische onzekerheid. Dit had zijn weerslag op de waarderingen van aandelen. Het faillissement van zakenbank Lehman Brothers op 15 september was daarna een flinke klap voor het vertrouwen in het financiële systeem. Binnen een tijdspanne van een aantal dagen ging de geldmarkt op slot, werd internationale handel verhinderd, lieten aandelenmarkten grote verliezen zien en steeg de rente op bedrijfsleningen aanzienlijk.

De opkomende markten waren relatief veerkrachtig in 2007 en begin 2008. In deze maanden ondervonden ze echter een sterk veranderd economisch klimaat. Dit kwam voornamelijk door de voortdurende kredietcrisis en tekenen van een zwakke economie in de ontwikkelde opkomende landen. Daarnaast bleven de voedsel- en energieprijzen in de opkomende landen hoog, wat het risico op stagflatie deed toenemen. De ontwikkelingen in de aandelenmarkten van opkomende landen maakten duidelijk dat er nog geen sprake is van een volledige ontkoppeling ten opzichte van de ontwikkelde landen. Daardoor hadden de aandelenkoersen van de opkomende landen sterk te lijden onder dezelfde negatieve factoren als de aandelenmarkten van ontwikkelde landen.

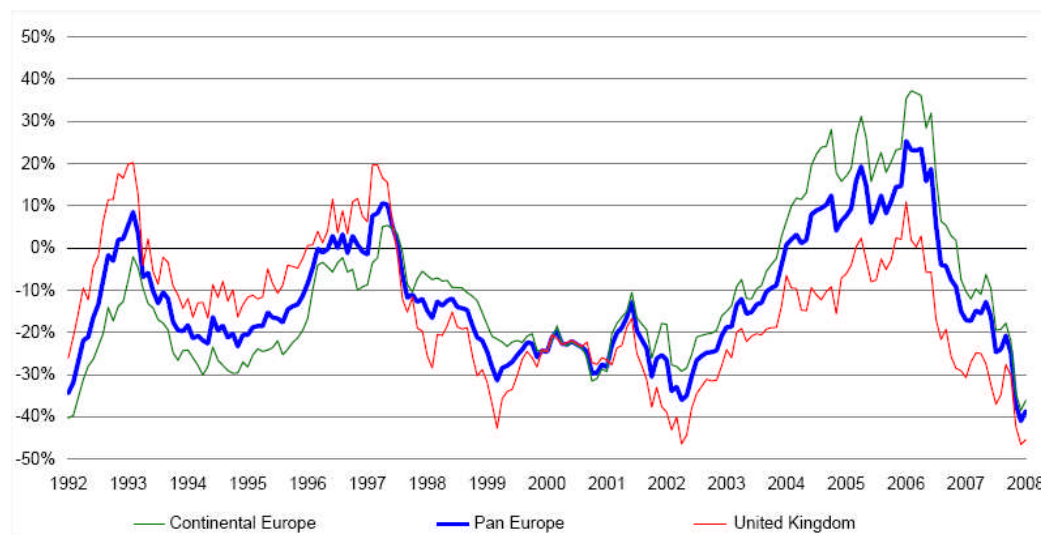
Centrale banken verlaagden de korte rentes. Dit zorgde voor tussentijdse stijgingen in de aandelenmarkten. In oktober en november was de volatiliteit van aandelenmarkten zeer groot. De vrees voor een globale recessie is nu min of meer ingeprijsd maar de kans op een depressie hangt nog als het zwaard van Damocles boven de markten.

Vastgoed

Na een aantal zeer goede jaren voor publiek vastgoed werd, na 2007, ook 2008 gekenmerkt door forse afwaarderingen. Rendementen komen voor het gehele jaar voor alle wereldregio's uit op zo'n -40%. Dit cijfer komt zeer dicht bij het cijfer voor aandelen. De volatiliteit was gedurende het gehele jaar zeer hoog. Dit was duidelijk een teken voor de onzekerheid in de markt. Aan het begin van het jaar was de richting voor beleggers nog onduidelijk. Het eerste kwartaal sloot positief af, beleggers zagen vastgoed als een relatief veilige haven. Naarmate het jaar vorderde werd echter duidelijk welk effect de kredietcrisis had, ook op vastgoed.

Onderstaande figuur geeft het historische verschil tussen de aandelenkoers van publieke vastgoedaandelen versus de (geschatte) onderliggende waarde weer. De figuur maakt duidelijk dat de discounts voor publiek onroerend goed alleen maar zijn toegenomen. Het idee is dat bij publiek onroerend goed de afwaarderingen al volledig zijn ingeprijsd. Voor privaat onroerend goed worden deze afwaarderingen nog verwacht.

Figuur 3 Koers publiek vastgoed minus onderliggende waarde

Bron: Morgan Stanley, 2009.

Voor de directe (private) vastgoedmarkt wordt verwacht dat de afwaarderingen met name in 2009 zullen plaatsvinden. Dit is voor zover deze nog niet in het vierde kwartaal van 2008 hebben plaatsgevonden. In 2008 viel het aantal transacties in de investeringsmarkt flink terug. Er is sprake van grote verschillen tussen verkoopprijzen en biedingsprijzen. Hierdoor kwamen veel transacties uiteindelijk niet tot stand. De voornaamste redenen zijn de hogere financieringskosten en een terugval in de activiteit van hedge funds en private equity partijen. Beleggers wachten af wat markt- en prijsontwikkelingen zijn in de opvolgende termijn. Dit heeft ook tot gevolg dat taxateurs niet voldoende vergelijkingen hebben voor waarden. Ze hebben moeite om tot een marktconforme waardering te komen. Verwacht wordt dat de prijzen relatief stabiel worden gehouden en dat de afwaarderingen pas worden doorgevoerd wanneer er weer meer transacties plaatsvinden.

Met betrekking tot de gebruikersmarkten hebben consumenten in de Verenigde Staten het moeilijk vanwege de problemen op de huizenmarkt. Dit werkt door naar de winkelmarkt via teruglopende consumentenbestedingen. Hoewel op de woningmarkt nog een stabiel vraagniveau is naar huurwoningen, ondervinden beleggers wel concurrentie van het groter aantal leegstaande woningen op de koopwoningenmarkt. Hierdoor moeten er concessies gedaan worden aan de hoogtes van de huren. Verder neemt de vraag naar kantoorruimte af. Dit vanwege omvangrijke ontslagronden en dus de teruggelopen behoefte aan kantoorruimte, vooral vanuit de financiële sector.

Ook voor andere werelddelen, als Europa en Azië, werden in de loop van 2008 de gevolgen van de kredietcrisis duidelijk. Uiteindelijk blijken de effecten voor de vastgoedmarkten hetzelfde te zijn als in de VS. Vooral minder consumentenbestedingen en de terugloop in de vraag naar kantoorruimte, met name van financiële instellingen en gerelateerde sectoren. In het bijzonder het Verenigd Koninkrijk kreeg in

2008 forse klappen. De hoge huizenprijzen daalden fors en Londen kent een relatief grote omvang van de financiële sector.

Valuta's

In 2008 liet de Amerikaanse dollar een opmerkelijke koersstijging zien. De euro daalde ten opzichte van de dollar met 5,2%, na een stijging van 10% in 2007. Aan het einde van het jaar was de euro 1,39 Amerikaanse dollar waard ten opzichte van 1,46 Amerikaanse dollar aan het begin van 2008. De Britse pond kende in 2008 een sterke waardedaling en eindigde op 0,967 pond voor een euro ten opzichte van 0,734 pond per euro aan het begin van 2008. Een waardedaling van 24%. De Japanse yen daarentegen won sterk ten opzichte van de euro, bijna 30%. Op het einde van het jaar kreeg men nog slechts 126 yen voor een euro ten opzichte van 163 yen in het begin van het jaar.

4.1.2 Pensioenen

Dalende dekkingsgraden

De hiervoor beschreven ontwikkelingen op de financiële markten hadden, in combinatie met daling van de toch al op een historisch laag niveau staande, langetermijnrente ernstige gevolgen voor de Nederlandse pensioenfondsen. Bij de meeste pensioenfondsen was gedurende 2008 al sprake van enige daling van de dekkingsgraden, maar vanaf oktober 2008 was sprake van een scherpe neerwaartse beweging. Veel pensioenfondsen raakten in oktober onder het niveau van het vereiste vermogen (reservetekort). Toen de situatie in november en december aanhield, raakten veel fondsen ook beneden het wettelijke minimum van 105% (dekkingstekort). Het gevolg was dat de meeste pensioenfondsen niet konden indexeren per 1 januari 2009. Daarnaast waren premieverhogingen zeker niet uitgesloten en in sommige gevallen werd zelfs gesproken over het "beperken van pensioenrechten" (afstempelen).

Nieuw format Uniform Pensioenoverzicht

Eind oktober 2008 publiceerden de pensioenkoepels een nieuw format voor het Uniform pensioenoverzicht (UPO). In het model 2009, dat voor de pensioenaanspraken opgebouwd in 2008 gebruikt moet worden, werd een aantal wijzigingen ten opzichte van dat van 2008 aangebracht. De meest in het oog springende wijziging betreft de invoering van het toeslagenlabel. Daarnaast zijn er bij de informatieverstrekking over arbeidsongeschiktheid en echtscheiding aanvullende passages opgenomen.

Toeslagenlabel

De Pensioenwet stelt dat de informatie over de toeslagverlening moet plaatsvinden via een kwalitatieve en beeldende maatstaf. Deze zet de verwachtingen voor toekomstige toeslagverlening af tegen de prijsstijging. De achterliggende gedachte is dat de informatieverstrekking aan belanghebbenden over de toeslagverlening eerlijk, toegankelijk en begrijpelijk is. Het toeslagenlabel dient inzicht te geven in de verwachte ontwikkeling van de indexatie van het pensioenfonds (reëel en fictief) in de komende 15 jaar ten opzichte van de prijsontwikkeling in diezelfde periode. Het pensioenfonds moet voor de vaststelling van het label gebruik maken van een continuïteitsanalyse. Het label heeft een wettelijk voorgeschreven minimumformaat. Het moet in elk geval onderdeel uitmaken van het UPO, de startbrief en de voorgeschreven informatieverstrekking aan de gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen partners.

Begin maart 2009 heeft de AFM bekend gemaakt dat onder de voorwaarde dat pensioenuitvoerders hun deelnemers per brief informeren over de individuele gevolgen van de kredietcrisis op hun pensioen, zij het toeslagenlabel in 2009 niet hoeven te gebruiken.

Toeslagenmatrix

Op 1 januari 2009 trad de nieuwe toeslagenmatrix in werking (art. 95 lid 2 PW). De toeslagenmatrix bevat voorgeschreven teksten over de toeslagverlening ter informatie van de (gewezen) deelnemer of pensioengerechtigde. Pensioenuitvoerders zijn verplicht om deze teksten op te nemen in alle relevante communicatie-uitingen van het fonds. In de Pensioenwet staat dat er bij voorwaardelijke toeslagverlening een consistent geheel moet zijn tussen de gewekte verwachtingen, de financiering en het realiseren van voorwaardelijke toeslagen. Dit wordt ook de consistentie-eis genoemd. Onvoldoende duidelijk was hoe aan deze eis bij voorwaardelijke toeslagverlening concreet invulling gegeven moet worden. Door middel van de Ministeriële Regeling Wijziging Pensioenwet en de Wet verplichte beroepspensioenregeling van 9 juli 2008 is aan deze consistentie-eis nadere invulling gegeven. De hoofdregel is dat de teksten van de toeslagenmatrix gebruikt moeten worden, maar in specifieke omstandigheden zijn daarop uitzonderingen mogelijk.

Verhoging arbeidsparticipatie ouderen

Het kabinet nam in 2008 enkele besluiten om de arbeidsparticipatie van ouderen te bevorderen. Het gaat om de volgende maatregelen.

Doorwerkbonus

Ouderen zullen met een (fiscale) doorwerkbonus gemotiveerd worden om vanaf het jaar waarin zij 62 jaar worden door te blijven werken. Deze doorwerkbonus moet doorwerken tot 65 jaar aantrekkelijker maken. De doorwerkbonus krijgt de vorm van een korting op de te betalen belasting voor ouderen die werken (heffingskorting). De systematiek is vergelijkbaar met de bestaande arbeidskorting voor ouderen die werken. Deze arbeidskorting voor ouderen blijft bestaan, zodat de doorwerkbonus een extra financiële stimulans voor doorwerken betekent bovenop reeds bestaande instrumenten. De hoogte van de doorwerkbonus loopt met de leeftijd en met het inkomen uit arbeid op. Ook aan 65-plussers wordt een doorwerkbonus toegekend.

De doorwerkbonus geldt voor alle ouderen en de bonus ging met ingang van 1 januari 2009 in. Daarnaast is een wetsvoorstel gedaan voor mensen die willen doorwerken na 65 jaar. Het wetsvoorstel voorziet er in dat zij hun AOW maximaal 5 jaar later kunnen laten ingaan om vervolgens een hogere AOW-uitkering te ontvangen. Ook gedeeltelijke AOW is volgens dit voorstel mogelijk. Het wetsvoorstel moet nog door het parlement worden goedgekeurd.

Houdbaarheidsbijdrage

Naast de bonus voor doorwerken wordt, vanaf 2011, van ouderen een houdbaarheidsbijdrage naar draagkracht gevraagd. Dit komt erop neer dat mensen die ouder zijn dan 65 jaar en geboren zijn na 31 december 1945 met een inkomen dat hoger is dan € 32.127,- (2009) vanaf 2011 gaan meebetalen aan de AOW. De bijdrage die deze ouderen leveren wordt ingebed in de schijvenstructuur van de loon- en inkomstenbelasting en premieheffing voor de volksverzekeringen. De bovengrens van de tweede schijf in de inkomstenbelasting wordt met ingang van 2011 niet meer volledig geïndexeerd. Mensen geboren vóór 1 januari 1946 zijn volledig uitgezonderd van de houdbaarheidsbijdrage.

Oprichting Stichting Pensioenregister

Op 7 mei 2008 werd de Stichting Pensioenregister opgericht. De Stichting is een samenwerkingsverband tussen de pensioenkoopels en de Sociale Verzekeringsbank. Deze partijen begeleiden gezamenlijk de ontwikkeling van het Pensioenregister. Het Pensioenregister wordt via internet toegankelijk. Hierin zullen alle Nederlandse pensioenregelingen worden opgenomen. Op deze manier krijgt iemand die inlogt op het register een overzicht van al zijn pensioenaanspraken en aanspraken op AOW. Ook maakt het register

zichtbaar waar het pensioen is opgebouwd en waar men terecht kan voor meer informatie. Het optuigen van het pensioenregister gebeurt in twee fases. In de eerste fase zijn alleen de AOW en de collectieve pensioenregelingen zichtbaar. Later komen daar ook individuele regelingen bij. Op grond van de Pensioenwet zal het pensioenregister op 1 januari 2011 operationeel moeten zijn.

De informatie die per 1 januari 2011 in het pensioenregister wordt opgenomen wordt nu al per uitvoerder verstrekt door middel van het Uniform Pensioenoverzicht (UPO).

De Veegwet

Op 15 juli 2008 werd de Wet Enige wijzigingen in de Pensioenwet, de Wet verplichte beroepspensioenregeling en enige andere wetten (ook wel de Veegwet genoemd) van kracht. De Veegwet heeft tot doel technische onvolkomenheden in de Pensioenwet (PW) te herstellen.

De Veegwet voert twee wijzigingen in. Deze treden met terugwerkende kracht per 1 januari 2007 in werking :

Medezeggenschap pensioengerechtigden bij ondernemingspensioenfondsen

In het kader van de Veegwet is een artikel opgenomen dat een schriftelijke raadpleging van de pensioengerechtigden buiten toepassing verklaart. Dit geldt in de situatie dat het fonds voor 28 februari 2003 heeft voorzien in een deelnemersraad of een bestuur waarin vertegenwoordigers van pensioengerechtigden zitting hebben. Ook moet het ondernemingspensioenfonds aan kunnen tonen dat de gerealiseerde medezeggenschapsvorm de instemming heeft van pensioengerechtigden.

De kortingsbepaling in de situatie van een dekkingstekort

In een situatie van dekkingstekort kunnen pensioenfondsen als laatste remedie pensioenaanspraken- en rechten korten. Dit om weer financieel gezond te worden (artikel 134 PW). In deze situatie moet conform artikel 140 PW ook een korte termijnherstelplan door het fonds worden opgesteld. In het kader van de Veegwet wordt aangesloten bij artikel 140 PW en de hersteltermijn uit artikel 134 PW verruimd naar drie jaar.

Begin maart 2009 besloot de Minister van Sociale zaken en Werkgelegenheid de wettelijke hersteltermijn tijdelijk te verlengen naar maximaal 5 jaar. De pensioenfondsen moeten nu wel aangeven wat zij gaan doen als de komende jaren zou blijken dat het hen niet lukt om binnen 5 jaar hun reserves op peil te brengen.

Afkoop klein partnerpensioen of wezenpensioen

De Veegwet voorziet in een wijziging van artikel 67 PW. Deze wijziging houdt de afkoopmogelijkheid voor de pensioenuitvoerder van partnerpensioen en eventuele andere pensioenrechten in. Dit gaat op wanneer de uitkering van het partnerpensioen minder bedraagt dan € 440. De wetgever heeft er voor gekozen om in de Veegwet de term 'andere pensioenrechten' te vervangen door wezenpensioen. Ook is afstand gedaan van de samenhang met het partnerpensioen en is afkoop van wezenpensioen mogelijk.

WGA-hiaat/Arbeidsongeschiktheidspensioen

Voor sociale partners is het voornamelijk onduidelijk hoe het arbeidsongeschiktheidspensioen moet worden vormgegeven zodat het door pensioenfondsen kan worden uitgevoerd. Om de onduidelijkheid weg te nemen is bij algemene maatregel van bestuur een grondslag gecreëerd waarmee nadere regels worden gesteld. Op grond hiervan kunnen aanvullingen op uitkeringen in het kader van de WIA worden aangemerkt als arbeidsongeschiktheidspensioen in de zin van de Pensioenwet. Concreet komt dit erop neer dat indien de aanvulling op de vervolguitkering zodanig is vormgegeven dat de uitkering niet fluctueert wanneer er meer of minder wordt gewerkt (de mate waarin de restcapaciteit wordt benut), een

pensioenfondsen deze aanvulling mag doen, aangezien er door deze verzekering geen werkloosheidsrisico wordt gedekt.

4.1.3 Governance en medezeggenschap

Op grond van de Pensioenwet en de Principes voor goed pensioenfondsbestuur dienden pensioenfondsen uiterlijk per 1 januari 2008 invulling te hebben gegeven aan de bepalingen voor goed pensioenfondsbestuur. Zo waren de pensioenfondsen verplicht vanaf 1 januari 2008 een verantwoordingsorgaan te hebben en in een vorm van intern toezicht op het bestuur te hebben voorzien. Daarnaast zou het pensioenfonds invulling moeten geven aan de bestuursprincipes met betrekking tot onder meer deskundigheid, evaluatie van functioneren en communicatie.

Op 1 januari 2008 eindigde het in 2003 vernieuwde medezeggenschapsconvenant, dat in 2005 verlengd was. Met betrekking tot medezeggenschap van pensioengerechtigden moesten pensioenfondsen, voor zover al niet eerder gedaan, een keuze hebben gemaakt tussen bestuursdeelname van pensioengerechtigden of medezeggenschap via een deelnemersraad. De fondsen moesten hun keuzes ook geïmplementeerd hebben.

Over beide onderwerpen was in 2005 de afspraak gemaakt om in 2008 een eerste evaluatie te houden. De evaluatie was met name gericht op de feitelijke invoering en gekozen vormgeving. In de zomer van 2008 werd een start gemaakt met de evaluatie van beide onderwerpen. De evaluatie werd uitgevoerd door de Sociaal-Economische Raad (SER). Op verzoek van de SER verzamelde DNB in juni via haar informatiekanal e-line de gegevens over de feitelijke invoering en vormgeving van de Principes voor goed pensioenfondsbestuur en de wettelijke medezeggenschapsbepalingen. De SER schakelde daarnaast een onderzoeksbureau in om kwalitatief onderzoek te doen naar de uitvoering van het medezeggenschapsconvenant. Aanvankelijke streven van de SER was om de evaluatierapporten eind 2008 uit te brengen. Deze planning is niet gehaald, beide rapporten werden uiteindelijk op 1 april 2009 gepubliceerd.

Wat goed pensioenfondsbestuur betreft luidt de algemene conclusie dat de meeste pensioenfondsen de belangrijkste principes toepassen. Ze hebben een verantwoordingsorgaan ingesteld en intern toezicht georganiseerd. Omdat nog weinig ervaring is opgedaan met verantwoording en intern toezicht heeft het rapport vooral een inventariserend karakter. Wel blijkt dat een aantal pensioenfondsen moeite heeft voldoende kandidaten te vinden voor de verschillende organen. Daarnaast worden kritische opmerkingen gemaakt over onduidelijkheden in taakverdeling tussen organen en toenemende administratieve lasten. Ook het rapport Eindevaluatie medezeggenschap gepensioneerden heeft een positief karakter. Geconstateerd wordt dat het aantal pensioenfondsen met medezeggenschap voor gepensioneerden sterk is toegenomen. Vrijwel alle pensioenfondsen die daartoe op grond van het medezeggenschapsconvenant gehouden zijn, hebben medezeggenschap georganiseerd.

In de zomer van 2008 dienden de Kamerleden Blok (VVD) en Koser Kaya (D66) een initiatief wetsvoorstel in. Dit strekte ertoe dat pensioengerechtigden recht te geven op deelname aan besturen van pensioenfondsen. Daarnaast beoogden zij een aantal praktische zaken rond verkiezingen en beroepsrechten van minderheden in een deelnemersraad te regelen. Vanuit de sector is verontwaardigd gereageerd op dit initiatiefvoorstel. Het staat volstrekt haaks op het uitgangspunt dat belanghebbende partijen in goed overleg zelf in adequate medezeggenschap voorzien. Bij het opstellen van dit verslag was het initiatiefvoorstel nog niet in behandeling.

4.1.4 Toezicht

De reguliere activiteiten op het gebied van toezicht zijn in het verslagjaar in de schaduw komen te staan van de crisis op de financiële markten. Deze gaf aanleiding tot een aantal, waarschijnlijk onvoorziene toezichtsactiviteiten. In de laatste maanden van 2008 was de aandacht voornamelijk gericht op de financiële positie van de pensioenfondsen. Vanaf eind oktober 2008 moesten alle pensioenfondsen op maandbasis hun dekkingsgraad rapporteren. Voordien werd een beperkt aantal (grotere) pensioenfondsen al regelmatig benaderd voor gegevens met betrekking tot hun financiële positie.

Verder liet DNB in het laatste kwartaal verschillende circulaire's uitgaan over de te volgen stappen bij een reservetekort of onderdekking. Een herstelplan dient, afhankelijk van de aard, binnen twee of drie maanden te worden ingediend. Gegeven de grote volatiliteit in de markten besloot DNB op 18 november 2008 tot een generiek uitstel voor (nagenoeg) alle herstelplannen tot 1 april 2009. Eind december bepaalde DNB dat pensioenfondsen bij het opstellen van hun herstelplan kunnen uitgaan van de stand per ultimo 2008 in plaats van de stand waarop de oorspronkelijke melding is gebaseerd. Voor de actuarissen in dienst van pensioenfondsen en van marktpartijen organiseerde DNB een bijeenkomst over de opzet en aanpak van herstelplannen. In haar brief van december 2008 presenteerde DNB ook de te gebruiken standaard rapportage en sjablonen.

Tegen de achtergrond dat de sterke daling van de dekkingsgraad voor een belangrijk deel werd veroorzaakt door de zeer lage lange rente, werd vanuit de sector aangedrongen op een eventuele aanpassing van de rentetermijnstructuur. De hoop dat DNB zich in haar circulaire van december 2008 hierover zou uitspreken werd niet bewaarheid. DNB zegde wel toe zich op dit onderwerp te willen beraden.

Begin 2008 voerde DNB een sectorbreed onderzoek uit naar de integriteit in vastgoedbeleggingen. Met dit onderzoek werd beoogd de praktijk in kaart te brengen en op basis daarvan mogelijke aanbevelingen aan de sector te doen of anderszins het thema integriteit uitdrukkelijk onder de aandacht te brengen. In het onderzoek werd een zestal pensioenfondsen betrokken.

Vanaf 1 januari 2008 houdt de Autoriteit Financiële Markten (AFM) toezicht op de communicatie van pensioenfondsen. Eind 2007 voerde de AFM een self assessment uit over communicatie. De resultaten hiervan werden in het voorjaar van 2008 gepubliceerd. Eind 2008 herhaalde de AFM dit self assessment. Verder voerde de AFM een aantal oriënterende onderzoeken uit naar onder andere de totstandkoming van het UPO en het proces van waardeoverdracht. Aan de sector stelde de AFM verschillende handreikingen voor betere communicatie ter beschikking. Een belangrijk onderwerp voor de AFM was het toeslagenlabel. Een eerder ontworpen label met schepjes werd na kritiek van de pensioenkoepels vervangen door een door de koepelorganisaties ontwikkeld label. Dit label zou per 1 januari 2009 moeten worden toegepast. In november 2008 gaf de AFM echter aan dat gegeven de actuele ontwikkelingen pensioenfondsen ervoor konden kiezen de invoering aan te houden tot 1 april 2009. Zo kan het label gebaseerd worden op een meer actuele financiële situatie en eventuele herstelplannen. Begin 2009 heeft de AFM aangegeven dat het in voorkomende gevallen de voorkeur kan hebben om deelnemers gericht en meer uitgebreid per brief te informeren over hun indexatieverwachtingen.

4.2 Algemeen Bestuurlijke Zaken

4.2.1 Samenstelling van het bestuur

De heer A. Baltussen beëindigde zijn lidmaatschap van het bestuur vanwege zijn vertrek bij BP Gas. De heer P. Westerman nam zijn zetel over. In december 2008 stemde De Nederlandsche Bank in met de voorgenomen benoeming van de heer E. Hamelink en de heer P. Westerman. De heer L. de Carlo gaf aan met ingang van 2009 niet meer beschikbaar te zijn voor het bestuur. Zijn zetel wordt zo spoedig mogelijk ingevuld.

De voorzitter van het bestuur is de heer S. Gunnewijk, als vicevoorzitter is de heer P. Westerman benoemd. Het dagelijks bestuur ligt bij de heer S. Gunnewijk en de heer H.J. Lindaart. De heren Van der Schalk, Gunnewijk, Hamelink en Lindaart vormen de communicatiecommissie. De heren Roberts, Westerman en Van Triet maken deel uit van het Investment Committee.

De heer H.J. Lindaart coördineert de aansturing van partijen aan wie de pensioenuitvoering is uitbesteed en vormt samen met de voorzitter het dagelijks bestuur.

4.2.2 Bestuursactiviteiten

Het bestuur heeft in 2008 vijfmaal autonoom vergaderd en een vergadering met het verantwoordingsorgaan gehad. Overeenkomstig de beleidscyclus van het bestuur zijn in de verschillende bestuursvergaderingen de vaste onderwerpen behandeld. Dit zijn het beleggingsplan 2008 - 2009, het jaarverslag over 2007, het communicatiejaarplan 2009, de indexatie, de periodieke uitvoeringsrapportages en de uitvoeringskosten.

Daarnaast besprak het bestuur reglementswijzigingen in het kader van de Pensioenwet, een nieuwe uitvoeringsovereenkomst en een nieuwe uitvoerder van de DC-regeling. Tevens besprak het bestuur in zijn laatste vergadering de gevolgen van de kredietcrisis op de dekkingsgraad van het fonds. Deze dekkingsgraad is onder de het vereist vermogen geweest. Het bestuur heeft hiervan melding gedaan bij De Nederlandsche Bank en heeft tevens een herstelplan ingediend.

4.2.3 Goed pensioenfondsbestuur

Deskundigheid

In 2008 actualiseerde het bestuur de deskundigheidsmatrix. Daarnaast werd er een start gemaakt met het deskundigheidsplan. De bestuursleden woonden diverse workshops bij die door Stichting Ondernemingspensioenfonds en Blue Sky Group georganiseerd werden. Daarnaast nam het gehele bestuur in maart 2008 deel aan twee scholingsdagen. Deze werden door Blue Sky Group voor het bestuur verzorgd. Onderwerpen waren Trends en ontwikkelingen in het algemeen, de rol van DNB en AFM en corporate governance.

Evaluatie

In het voorjaar van 2008 inventariseerde het bestuur mogelijke risico's van het pensioenfonds. Het bestuur benoemde een vijftal mogelijke risico's. Het bestuur maakte daarbij een inschatting wat de kans is dat het risico zich voordoet. Aan de hand hiervan is geconcludeerd dat de in het verleden genomen risicobeperkende maatregelen nog afdoende zijn.

In het voorjaar van 2008 heeft het bestuur onder begeleiding van een extern bureau een zelf-evaluatie van het functioneren van de individuele bestuursleden gedaan. Deze evaluatie leidde niet tot nadere maatregelen.

Transparantie

Het bestuur streeft naar meer transparantie over het pensioenfonds. In het jaarverslag vindt verantwoording plaats over het gevoerde beleid en worden de belangrijkste ontwikkelingen binnen het fonds toegelicht. In 2008 is gestart met de verbetering van de website van het pensioenfonds.

Herstelplan

Gebaseerd op een geschatte dekkingsgraad per 31 december 2008 van 104,2%, heeft het pensioenfonds ingevolge artikel 140 van de Pensioenwet in eerste instantie een korte termijnherstelplan bij De Nederlandsche Bank ingediend. Het herstelplan is erop gericht dat het pensioenfonds binnen vijf jaar weer beschikt over het minimaal vereist eigen vermogen (dekkingsgraad 105,0%). De werkelijke dekkingsgraad bedraagt echter 106,4%, zodat het korte termijnherstelplan niet verplicht is en DNB inmiddels is verzocht tot intrekking van de behandeling van het korte termijnherstelplan.

Het pensioenfonds heeft ingevolge artikel 138 van de Pensioenwet tevens een langetermijnherstelplan bij DNB ingediend. Het herstelplan is erop gericht dat het pensioenfonds binnen 15 jaar weer beschikt over het vereist eigen vermogen. Het plan gaat uit van bestaand premiebeleid, indexeringsbeleid en beleggingsbeleid. De belangrijkste bijdragen aan het herstel komen uit het verwachte rendement en de afspraak met de werkgever dat indien per 31 december van enig jaar de dekkingsgraad lager is dan het vereist vermogen (ongeveer 112%) en in het volgend jaar indexering wordt toegekend volgens het indexeringsbeleid, de werkgever de daarvoor benodigde extra premie stort.

Het fonds zal het pad naar herstel en de ijkmomenten in het lange termijn herstelplan nauwlettend volgen. In het geval daartoe aanleiding is, kan eventueel besloten worden aanvullende maatregelen te treffen.

Toezicht

In juni 2008 ontving het bestuur een brief van De Nederlandsche Bank. Hierin stond een aantal opmerkingen naar aanleiding van een reguliere integrale toetsing van de reglementen en statuten van het fonds. Het bestuur nam kennis van de opmerkingen en deed daar waar noodzakelijk aanpassingen.

In oktober 2008 heeft een delegatie van het bestuur een gesprek gehad met De Nederlandsche Bank. In dit gesprek werd om een toelichting van het beleggingsbeleid verzocht. Het bestuur heeft de vragen van De Nederlandsche Bank tijdens het gesprek voldoende kunnen beantwoorden.

Op grond van de Pensioenwet houdt de Autoriteit Financiële Markten (AFM) vanaf 1 januari 2008 toezicht op de communicatie van pensioenfonds met deelnemers en pensioengerechtigden. De AFM was al toezichthouder voor het effectentypische gedragstoezicht. Het nieuwe toezicht heeft als kader de bescherming van de belangen van consumenten. Het spitst zich daarom toe op de communicatie over aanspraken, indexatie van aanspraken en eventuele risico's van deelnemers en pensioengerechtigden. Dit kan zowel het indexatierisico betreffen als, bij beschikbare premieregelingen, eventuele beleggingsrisico's.

Begin 2009 verleende het bestuur medewerking aan een self assessment van de AFM inzake de toegankelijkheid van de communicatie van het fonds, het toeslagenbeleid en de zorgplicht bij de DC-uitvoering. Het fonds scoorde bovengemiddeld goed.

Gedragscode

Op het bestuur is een gedragscode van toepassing. Deze sluit aan bij de modelgedragscode die door de pensioenkoepels ontwikkeld is.

Communicatie

De communicatie van het pensioenfonds vindt plaats op basis van een jaarlijks communicatieplan. Nieuwe deelnemers ontvingen binnen drie maanden na indiensttreding een startbrief. De deelnemers en vrijwel alle pensioengerechtigden van het fonds ontvingen in 2008 een Uniform Pensioenoverzicht (UPO).

Het fonds stelde het Toeslagenlabel vast. Dit Toeslagenlabel geeft verwachtingen weer ten aanzien van de toekomstige toeslagverlening.

In 2008 ging de website van het pensioenfonds (www.pensioenfondsBP.nl) van start. In het voorjaar 2009 is een verdiepingsslag gepland.

De pensioenkrant 2008 is een periodieke nieuwsbrief met daarin een verkort overzicht van het jaarverslag. Deze was vertraagd vanwege de extra drukte die is ontstaan door de kredietcrisis. De pensioenkrant werd in het eerste kwartaal van 2009 naar alle deelnemers en pensioengerechtigden verzonden.

In april 2008 was een afvaardiging van het bestuur aanwezig bij de gepensioneerdendag van de vereniging Oud-BP-medewerkers. Voor 2009 heeft het bestuur het communicatiebeleid als speerpunt benoemd.

Geschillen

In de klachtenregeling van het fonds is vastgelegd dat een belanghebbende een klacht kan indienen. Dit is mogelijk als hij/zij het bijvoorbeeld niet eens is met de wijze waarop de statuten of het pensioenreglement worden toegepast of als hij/zij van mening is onjuist behandeld te zijn. De klachtenregistratie van het fonds betreft niet alleen formele klachten, maar ook kritische vragen en signalen van belanghebbenden. Een klacht wordt in eerste instantie behandeld door de uitvoeringsorganisatie, waarna beroep bij het bestuur open staat. Als een klager het niet eens is met het oordeel van het bestuur, kan hij/zij zich wenden tot de Ombudsman Pensioenen. Daarnaast bestaat de gang naar de rechter. In 2008 werden twee klachten ingediend. Deze twee klachten zijn ongegrond verklaard. Er zijn in 2008 geen geschillen voorgelegd aan externe instanties.

Verantwoordingsorgaan

Met ingang van mei 2008 heeft het fonds een verantwoordingsorgaan. Namens de directie van BP Nederland werd de heer H. Muilerman benoemd, namens de deelnemers werd de heer A. Zonderop door de ondernemingsraad benoemd en namens de pensioengerechtigden werd de heer C. Vreeken benoemd. Het verantwoordingsorgaan kwam in 2008 drie keer bijeen. In de eerste vergadering werd een reglement verantwoordingsorgaan vastgesteld. Ook werden de belangrijkste thema's voor 2008 geformuleerd. Deze thema's zijn de beleggingsstrategie van het fonds, de naleving van de Principes van goed pensioenfondsbestuur en communicatie.

In juni vond aan de hand van het jaarverslag 2007 een gezamenlijk overleg met het bestuur plaats. In dit overleg gaf het verantwoordingsorgaan aan dat zij, gezien hun korte inwerkperiode, geen oordeel zullen afgeven over het gevoerde bestuursbeleid in 2007. Het verantwoordingsorgaan volgde in september 2008 een scholingsdag.

Visitatiecommissie

In 2008 heeft het bestuur besloten om het intern toezicht door middel van een visitatiecommissie te laten plaatsvinden. In de loop van 2009 zullen de leden van deze commissie worden benoemd en zal het onderzoek naar het functioneren van het pensioenfonds plaatsvinden.

4.3 Pensioenontwikkelingen binnen het fonds

Algemeen

In het verslagjaar voerde het fonds een ALM-studie uit. Aan de hand van de resultaten van deze ALM-studie is een continuïteitsanalyse gedaan. Deze analyse vormt de grondslag voor het nieuwe FTK-beleidskader. Hierin staan afspraken over de wijze van financiering van het pensioenfonds. De afspraken zijn vastgelegd in een nieuwe uitvoeringsovereenkomst tussen het pensioenfonds en BP Nederland B.V. per 1 januari 2009.

Pensioenreglementen

In de pensioenregelingen 1998, 2002 en 2006 werden diverse inhoudelijke wijzigingen aangebracht. Het betreft de volgende wijzigingen:

- Het wordt mogelijk om ouderdomspensioen naar nabestaandenpensioen uit te ruilen;
- Als de gewezen partner afziet van het bijzonder nabestaandenpensioen, dan valt dit bijzonder nabestaandenpensioen terug aan de deelnemer in plaats van aan het fonds;
- Bij onbetaald verlof is het nabestaandenpensioen gedurende de eerste achttien maanden verzekerd. De premiekosten hiervoor zijn uitsluitend voor rekening van de werknemer;
- Het is mogelijk om kleine pensioenen, kleiner dan EUR 440,-- per jaar, af te kopen.

Daarnaast is in het pensioenreglement 2006 de toetredingsleeftijd verlaagd van 25 jaar naar 21 jaar en de maximale opbouw naar 44 jaar verhoogd. Ook is in dit reglement opgenomen dat nieuwe deelnemers een wachttijd van twee maanden kennen. Zijn deze twee maanden verstreken, dan wordt met terugwerkende kracht tot aan de datum van indiensttreding pensioen opgebouwd.

Op de volgende punten wordt het reglement 1998 voor de inactieven gelijkgetrokken met de overige reglementen: de keuze mogelijkheden voor eerder of later met pensioen gaan, de uitruil van nabestaandenpensioen met ouderdomspensioen en de keuze hoog-laag voor het ouderdomspensioen.

Indexatie

Het bestuur probeert ieder jaar op 1 april het pensioen van degenen van wie het dienstverband is beëindigd te verhogen met de prijsontwikkeling². Dit is de door het CBS vastgestelde

²Dit is gebaseerd op de door het bestuur geformuleerde indexatieambitie dat de toeslagverlening voorwaardelijk is én wanneer in enig jaar het voortschrijdende gemiddelde rendement (gemeten over een periode van vijf jaar) meer bedraagt dan 4,2%, deze overrente wordt aangewend voor indexatie. Wanneer per 31 december van enig boekjaar de dekkingsgraad van het fonds lager is dan het vereist vermogen en er in het daaropvolgend boekjaar een toeslag dient te worden verleend op basis van geformuleerde overrente beleid, het fonds de toeslag alleen zal verlenen indien en voor zover BP Nederland B.V. het nodige budget ter beschikking stelt. Het vijfjarig voortschrijdend gemiddelde rendement is het

consumentenprijsindexcijfer voor alle huishoudens. Het pensioenfonds beslist evenwel jaarlijks in hoeverre het pensioen wordt aangepast.

Het bestuur heeft de premievrije pensioenaanspraken en ingegane pensioenen de afgelopen drie jaar als volgt verhoogd:

Per 1 april 2008 met 1,6 %. De prijzen gingen toen met 1,6 % omhoog.

Per 1 april 2007 met 1,1 %. De prijzen gingen toen met 1,1 % omhoog.

Per 1 april 2006 met 1,7 %. De prijzen gingen toen met 1,7 % omhoog.

Deze verhoging in de afgelopen jaren geven geen recht op verhogingen in de toekomst.

Het bestuur betaalt de toekomstige verhogingen van het pensioen/opgebouwd pensioen deels uit beleggingsrendement en deels uit bijdragen van de werkgever.

BP Gas

De pensioenen van BP Gas zijn per 1 januari 2007 ondergebracht bij het pensioenfonds van BP. Het gaat om 194 deelnemers, van wie 83 actieven, 65 premievrijen en 46 pensioengerechtigden. De formele aansluitingsdatum bij het fonds is 1 januari 2006. De gegevens van degenen die voor 1 januari 2006 bij BP Gas in dienst traden, zijn medio 2008 van Aegon ontvangen en inmiddels verwerkt in de administratie van het fonds. De pensioenregeling van BP Gas was eerst ondergebracht bij Aegon. Reden voor deze overstap is dat BP graag zoveel mogelijk efficiëntie nastreeft en de bezittingen van het pensioenfonds zo optimaal mogelijk wil investeren. Alle deelnemers en gewezen deelnemers ontvangen hun pensioenoverzicht.

EX-Mobil

Tussen 1997 en 2000 hadden BP en Mobil een joint venture voor smeermiddelen en brandstoffen. In 2000 kwam dit tot een einde. Bij de afwikkeling van de joint venture is met name langdurig overleg gevoerd over de wijze waarop partijen een bijdrage doen aan de financiering van de pensioenrechten van de betreffende deelnemers over de diensttijd tot het einde van de joint venture en de toekomstige back service over deze diensttijd.

Om de werknemers niet onnodig lang in onzekerheid te laten verkeren sloot de onderneming al in 1997 een individuele pensioenovereenkomst met de betreffende ex-Mobil medewerkers af. Deze regeling voorziet er in dat de pensioenaanspraken vanaf datum indiensttreding bij Mobil ondergebracht worden in de pensioenregeling van BP destijds. Vervolgens gingen deze in 2002 over naar het pensioenfonds.

Op initiatief van ExxonMobil werd een apart contract gesloten met Aegon ter dekking van deze aanspraken. Medio 2006 bereikten de voormalige joint venture partners overeenstemming over de

meetkundig gemiddelde van de beleggingsrendementen over de afgelopen vijf jaar. Bij de bepaling van dit gemiddelde rendement wordt dus rekening gehouden met "rendement op rendement". Voorbeeld: indien over de afgelopen vijf jaar de beleggingsrendementen respectievelijk 1%, 4%, 5%, 7% en 10% bedroegen, dan is het vijfjarig voortschrijdend gemiddelde rendement gelijk aan:

$$(1,01) \cdot (1,04) \cdot (1,05) \cdot (1,07) \cdot (1,10) \wedge (1/5) - 1 = 5,36\%.$$

rekenregels voor de bepaling van de bijdrage van ExxonMobil. Ook werd overeenstemming bereikt over de manier waarop de premies in verzekering worden gegeven aan een pensioenverzekeraar. Aegon (de verzekeraar van de backservice) en het pensioenfonds BP hebben afspraken gemaakt over de informatieverstrekking aan (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Deze afspraken worden in het voorjaar van 2009 uitgewerkt.

DC-uitvoerder

In 2008 zijn voorbereidingen getroffen om de beschikbare premieregeling die werd uitgevoerd door Aegon Bank, over te dragen aan een nieuwe uitvoerder. Het bestuur besloot na uitgebreid onderzoek om de beschikbare premieregeling onder te brengen bij ING Investment Management. ING biedt een aantal profielen aan waarbinnen de premie kan worden belegd. Als standaard wordt de BP Passieve LifeCycle Mix neutraal aangeboden. Ook is het mogelijk actiever te beleggen of juist niet te beleggen. Met ingang van 1 januari 2009 is de uitvoering van de DC-regeling overgegaan van Aegon naar ING Investment Management.

Vooruitblik 2009

Voor 2009 verwacht het bestuur de afhandeling van de overgang van BP Gas, Ex-Mobil en BPNE volledig af te ronden. Daar waar dit resulteert in aanvullende Uniforme Pensioenoverzichten zullen deze verstuurd worden.

Tevens worden op verzoek van De Nederlandsche Bank de pensioenreglementen op een aantal punten aangepast aan interpretaties van de Pensioenwet.

Verder nam het bestuur zich voor om te onderzoeken of de pensioenregeling in het algemeen vereenvoudigd en daarmee toegankelijker kan worden.

In 2009 ontvangt een grote groep deelnemers voor het eerst een geïntegreerd Uniform pensioenoverzicht (UPO). Deze UPO geeft informatie over de basisregeling en ook over de opbouw uit de beschikbare premieregeling weer. Ook geeft de UPO een samenvatting van de pensioeninformatie.

Medewerkers en oud-medewerkers van BP werd in de periode 2001 tot en met 2006 gevraagd om in te stemmen met de overdracht van hun FVP polis vanuit Aegon naar het pensioenfonds BP. Dit onder de belofte dat de FVP polissen geïndexeerd zullen worden. De indexatie van deze polissen vindt met terugwerkende kracht tot 1 januari 2002.

4.4 Beleggingen van het fonds

4.4.1 Performance van het fonds

Het jaar 2008 was een moeilijk jaar voor de aandelenmarkten. Europa verloor 43.5% terwijl Japan, de best presterende aandelenmarkt, 25.4% verloor. Andere asset categorieën waaronder vastgoed, grondstoffen en bedrijfsobligaties noteerden ook substantiële verliezen. De enige asset categorie die een opmerkelijk positief rendement opleverde, is die van overheidsobligaties. Dit dankzij een scherpe daling van de rente. Het JPM European Government Bond Index had bijvoorbeeld een positief rendement van 6.1%. Langlopende obligaties kenden rendementen van meer dan 15%. Het jaar kenmerkte zich ook door hevige markt- en valutaschommelingen.

Tegen deze achtergrond had het fonds een positief rendement van 1.9% in 2008. Dit is 0.2% lager dan de benchmark. De strategische investeringmix van het fonds is in 2008 niet veranderd. Deze bestaat nog steeds voor 65% van de totale portefeuille over twee gelijk verdeelde obligatieportefeuilles gericht op de verplichtingen van het fonds. Voor 35% bestaat de mix uit een groeiportefeuille die is samengesteld uit verschillende asset categorieën. Deze portefeuille is erop gericht om een rendement te behalen dat hoger is dan de inflatie.

Door de bewegingen in de markt is het fonds in de loop van het jaar af gaan wijken van de beoogde mix van 65% obligaties / 35% aandelen, waarbij de waarde in obligaties de overhand kreeg. Gedurende het jaar profiteerde het fonds van deze relatieve oververtegenwoordiging van (lang lopende) obligaties. De groeiportefeuille had voordeel van de spreiding over de verschillende asset categorieën. Hierdoor heeft de portefeuille het relatief beter gedaan dan wanneer er uitsluitend in aandelen belegd zou zijn geweest. Daarnaast bracht het fonds de looptijd van de obligatieportefeuilles meer in lijn met de verplichtingen van het fonds.

Het jaar 2009 begon waar 2008 eindigde, namelijk met significante verliezen op de aandelenmarkten. Het fonds kende een klein negatief rendement dat echter aanzienlijk beter was dan de benchmark in de eerste twee maanden van het jaar. De verwachting is dat 2009 een moeilijk jaar blijft op de aandelenmarkten met weinig positief sentiment en veel volatiliteit. Ondanks dat is inmiddels wel gestart met het herbalanceren van het fonds. Een proces dat enige maanden in beslag zal nemen.

4.4.2 Vooruitblik 2009

In het afgelopen jaar kwam er op abrupte wijze een einde aan de 'Debt Supercycle'. Vooral de Amerikaanse consumenten en bedrijven bouwden de afgelopen jaren aanzienlijke schulden op. Dit bracht een ongekende economische stimulans met zich mee. Maar het zorgt er nu voor dat schulden gereduceerd moeten worden in een tijd dat de werkloosheid oploopt en de huizenprijzen dalen. Onduidelijk is hoe groot de impact hiervan precies zal zijn op de economie. Duidelijk is wel dat de wereldeconomie in de ernstigste recessie is beland sinds tientallen jaren. In het basisscenario is de verwachting dat op zijn vroegst eind 2009 een einde komt aan de recessie en er een economisch herstel gaat optreden. Een belangrijke voorwaarde hiervoor is dat de krediet- en huizenmarkten normaliseren. Renteverlagingen helpen hierbij en verder moeten financiële instellingen weer als intermediair gaan functioneren en kredieten verstrekken. Tegelijkertijd zullen de overheden de terugvallende particuliere vraag moeten compenseren met een omvangrijke financiële stimulering. Veelal lopen financiële markten vooruit op een economisch herstel. Op dit moment zit de schrik er nog flink in en is er onzekerheid over de daadwerkelijke afloop. Dat zou kunnen betekenen dat bijvoorbeeld op de aandelenmarkten eerst vertrouwen moet zijn in een economisch herstel voordat deze de weg omhoog weten te vinden.

Als belangrijkste risico op dit basisscenario wordt een zogenaamd doormodder scenario gezien. In dit scenario wordt 2009 een 'verloren' jaar. In de tweede helft van 2009 worden kleine positieve signalen steeds weer gevolgd door nieuwe teleurstellingen. Ook in China en India vertraagt de groei. Een ander belangrijk risicoscenario, waar serieus rekening mee moet worden gehouden, is het Japan scenario. In dit scenario raakt de wereldeconomie in een zware en langdurige recessie. De huizenprijzen in de VS, maar ook in Europa, blijven flink dalen. Tegelijkertijd vinden er grote ontslagronden plaats in het bedrijfsleven. Hierdoor daalt het consumentenvertrouwen in de VS maar ook in Europa en Japan naar een absoluut dieptepunt. In dit scenario dalen de staatsrentes verder en dat geldt ook voor de zakelijke waarden.

In het basisscenario laat de vastrentende portefeuille in 2009 uiteindelijk een bescheiden rendement zien. De verwachting is dat zowel in Europa als in de Verenigde Staten de lange rentes eerst nog iets zullen dalen. De rente op langlopende staatsobligaties loopt op wanneer verwachtingen over de economische groei weer enigszins aantrekken. Voor de verschillende categorieën bedrijfsobligaties geldt dat de scherp opgelopen credit spreads voldoende zullen zijn om de beleggers te compenseren voor de verliezen die voortkomen uit de toename van het aantal faillissementen.

Dankzij de forse correctie op de beurzen zijn de waarderingen van aandelen flink verbeterd. Er is daarbij wel sprake van een sterke daling van de bedrijfswinsten en dat is nog niet tot een eind gekomen. De onzekerheid over de nabije toekomst is daarom ook op de aandelenmarkt nog groot. Aandelen zullen dan ook heftig reageren op de daadwerkelijke economische ontwikkelingen. Een economisch herstel zal samengaan met een stijging van de aandelen. Ook voor de beleggingscategorie onroerend goed is nog sprake van grote onzekerheid ten aanzien van het verwachte rendement. Net als bij aandelen zal eerst duidelijk moeten worden dat het economische herstel intreedt. Publiek onroerend goed heeft al een voorschot genomen op grote afwaarderingen. Voor privaat onroerend goed verloopt dit wat geleidelijker.

De beleggingsstrategie van het fonds blijft vooralsnog ongewijzigd, d.w.z. het fonds streeft naar een portefeuille met 65% vast rentende waarden (obligaties) en 35% zakelijke waarden (aandelen). Zoals reeds in 4.4.1. werd genoemd wijkt de actuele beleggingsmix echter af van de strategische 65/35 mix (ultimo 2008 was de mix 75/25). Deze inbalans is ontstaan onder invloed van de marktontwikkeling in 2008. Nadat het fonds in 2008 een afwachtende houding heeft aangenomen m.b.t. herbalancering (achteraf bezien de juiste beslissing) is hier in 2009 een voorzichtig begin mee gemaakt. Het is onduidelijk welk van de bovengenoemde scenarios zich zal ontfouwen en derhalve volgt het fonds de economische ontwikkelingen nauwlettend en zal zij het tempo van herbalancering aanpassen indien dit verstandig geacht wordt.

5 Algemeen oordeel verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan heeft kennis genomen van het pensioenfondsjaarverslag over 2008 en oordeelt positief over het gevoerde beleid van het Pensioenfondsbestuur.

Een belangrijke conclusie is dat wij aangenaam verrast zijn door de helderheid van het verslag alsmede de goede relatie met de ALM-studie.

Met betrekking tot het gehanteerde beleggingsbeleid kan worden gesteld dat de conservatieve beleggingsmix een goede uitwerking heeft gehad op het dekkingsresultaat.

De dekkingsgraad bevindt zich nu boven de minimaal vereiste vermogen, waarmee het BP Pensioenfonds zich eind 2008 in de betere regionen van de Nederlandse pensioenfondsen plaatst.

Wij zijn wel van mening dat na de escalatie van de kredietcrisis in het vierde kwartaal van 2008 enige communicatie hieromtrent had mogen plaatsvinden naar de BP-medewerkers, gepensioneerden en andere betrokkenen.

Het verantwoordingsorgaan is verheugd dat het communicatiebeleid door het Pensioenfondsbestuur als speerpunt is neergezet in haar activiteiten van 2009.

De communicatiematrix met daarin de periodieke gerichte informatie en rapportage aan de diverse doelgroepen binnen het pensioenfonds wordt gezien als een aanwinst.

Het belang daarvan is uitermate groot in het licht van de gestelde eisen van de nieuwe pensioenwetgeving. Nu spreken wij ook de hoop uit dat met de implementatie van het communicatieplan een regelmatige communicatie dus ook de nodige actuele aandacht blijft houden.

6 Actuariële paragraaf

Actuariële analyse

Hieronder wordt het saldo van baten en lasten geanalyseerd naar technische winst- en verliesbronnen:

	2008	2007
Resultaat op beleggingen en verplichtingen	-53.803	12.852
Resultaat op premies	2.833	2.100
Resultaat op indexering	-2.257	-2.104
Resultaat op sterfte	594	407
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	-700	-653
Resultaat op pensioenuitvoeringskosten	-3	-7
Resultaat op mutaties	158	947
Wijziging actuariële grondslagen	0	-8.218
Overige resultaten	0	0
Totaal	-53.178	5.324

Het resultaat van het Fonds toont in 2008 een negatief saldo van € -53.178. Het resultaat op beleggingen en verplichtingen is doorgaans de meest significante (en volatiele) post in de bepaling van het resultaat. In 2008 bedraagt dit resultaat € -53.803.

Premie

De feitelijke afgedragen premie bedraagt € 7.648 duizend. Dit is exclusief het schattingsverschil door de werkgever te ontvangen bedrag van € 1.304. De kostendekkende premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet bedraagt € 5.328 duizend en is als volgt samengesteld:

Pensioenopbouw	3.257
Risicopremies overlijden	265
Risicopremies arbeidsongeschiktheid	700
Opslag voor excassokosten	49
Opslag voor pensioenuitvoeringskosten	544
Solvabiliteitsopslag	513
Voorwaardelijke toekomstige indexering	-
Totaal	5.328

Solvabiliteitstoets

Onder het FTK is het 'vereist eigen vermogen' het vermogen dat hoort bij de zogeheten evenwichtssituatie van het pensioenfonds. In die evenwichtssituatie is het eigen vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen één jaar over minder middelen beschikt dan nodig om te kunnen voldoen aan de onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Met andere woorden, de kans dat het pensioenfonds zich één jaar later in een situatie van onderdekking bevindt, is kleiner dan of gelijk aan 2,5%.

De toezichthouder, DNB, heeft een gestandaardiseerde methode vastgesteld om te toetsen of er voldoende eigen vermogen aanwezig is: de standaardtoets. De standaardtoets meet voor een aantal risicofactoren het mogelijke (negatieve) effect (in euro's) op het eigen vermogen. Omdat de resultaten van de standaardtoets afhankelijk zijn van marktomstandigheden en het risicoprofiel van de aanwezige beleggingen, fluctueren ze in de loop van de tijd. De vereiste solvabiliteit op basis van deze toets bedraagt ultimo 2008 € 31.074 duizend. Het feitelijke eigen vermogen van het pensioenfonds ultimo 2008 bedraagt € 17.181 duizend. Dit betekent dat het pensioenfonds ultimo 2008 niet voldoet aan de solvabiliteitstoets en in een situatie van een reservetekort verkeert.

Oordeel van de externe actuaris over de financiële positie

De financiële positie van het fonds is niet voldoende.

7 Risicoparagraaf

7.1 Risicoparagraaf ten aanzien van doelstellingen, beleid en het gebruik van financiële instrumenten

Rekening houdend met de controleomgeving heeft het bestuur de risico's geschat die naast de specifieke risico's die aan de beleggingen zijn gerelateerd, de realisatie van de doelstellingen van het pensioenfonds bedreigen.

7.1.1 Inherente risico's voor Stichting Pensioenfonds BP

Inherente risico's zijn risico's waar het bestuur van Stichting Pensioenfonds BP weinig of geen invloed op heeft vanuit zijn functie als bestuur van het pensioenfonds.

De belangrijkste risico's die het bestuur heeft geïdentificeerd, zijn:

- Hoge inflatie en achterblijven van het reële rendement
- Continuïteit premie en solvabiliteit van BP
- Risico's van fusie en overname van BP
- Afhankelijkheid bestuur van resultaten uit het overleg tussen werkgever en ondernemingsraad
- Nationale en supranationale (EU) politieke besluitvorming.

7.1.2 Risico's voor het bestuur van het pensioenfonds

Risico's die primair het bestuur gelden, zijn risico's die samenhangen met de beleidskeuzen van het bestuur. Hoe zorgt het bestuur dat zichzelf voldoende deskundigheid heeft? Met welke uitvoerder(s) en deskundigen (actuaris, accountant, etc.) gaat het bestuur contracten aan en op welke wijze bewaakt het bestuur dat deze partijen conform het contract presteren?

De belangrijkste geïdentificeerde risico's zijn:

- Deskundigheid bestuur
- Continuïteit bestuur
- Afhankelijkheid van uitvoeringsorganisatie
- Afhankelijkheid van de externe vermogenbeheerders
- Continuïteit uitvoeringsorganisatie
- Doelstelling van het bestuur niet helder vertaald
- Risico's die samenhangen met uitbesteding aan de uitvoeringsorganisatie

7.1.3 Risico's die samenhangen met uitbesteding

De risico's die samenhangen met de uitbesteding aan de uitvoeringsorganisatie BSG betreffen de operationele risico's van het pensioenenproces.

- AO/IC van uitvoeringsorganisatie van onvoldoende niveau
- Vertaling beleid naar uitvoering
- Kwaliteit management informatie

7.1.4 Solvabiliteitsrisico

Dit is het risico dat het fonds op lange termijn de pensioenverplichtingen niet kan nakomen. Het solvabiliteitsrisico wordt beïnvloed door de volgende financiële risico's: rentemismatchrisico, beleggingsrisico en verzekeringstechnisch risico. De solvabiliteit wordt gemeten aan de hand

van het verschil tussen het aanwezig eigen vermogen en het vereist eigen vermogen. Daarnaast wordt de dekkingsgraad als solvabiliteitsratio gehanteerd.

Het vereist eigen vermogen wordt berekend op basis van een scenarioanalyse zoals gebruikt in de standaardmethode voor de solvabiliteitstoets van DNB. Dit scenario geeft een schatting van het neerwaartse risico bij een horizon van één jaar met een betrouwbaarheidsniveau van 97,5%. Dit betekent dat het vereist eigen vermogen zodanig wordt berekend dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat binnen een termijn van één jaar de waarde van de netto activa lager is dan de waarde van de pensioenverplichtingen.

7.1.5 Mismatchrisico

Rentemismatchrisico is het verschil in rentegevoeligheid tussen de portefeuille vastrentende waarden (voornamelijk obligaties) en de pensioenverplichtingen. De rentegevoeligheid van de verplichtingen is als gevolg van de langere looptijden hoger dan die van de portefeuille obligaties. Een daling van de marktrente leidt tot een stijging van de waarde van de pensioenverplichtingen, die slechts voor een deel wordt gecompenseerd door een stijging van de waarde van de portefeuille obligaties.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten aan de hand van de modified duration. Dit is de met de contante waarde van rente en aflossing gewogen gemiddelde looptijd in jaren. De duration mismatch is het verschil tussen de duration van de pensioenverplichtingen en de naar omvang (ten opzichte van de pensioenverplichtingen) gewogen duration van de vastrentende waarden.

7.1.6 Verzekeringstechnische risico's

Het belangrijkste verzekeringstechnisch risico is het langlevensrisico. Dit is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld bij de vaststelling van de premie en de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen. Omdat door toepassing van de AG-prognosetafels 2005-2050 met correcties voor ervaringssterfte al rekening wordt gehouden met een toekomstige verbetering van de levensverwachting, gaat het om het resterende langlevensrisico.

Op welke wijze de risico's impact hebben op de financiering van het Fonds wordt in de jaarrekening op pagina 57-58 toegelicht.

Periodiek evalueert het bestuur de risico-inventarisatie en deze wordt waar nodig aangevuld.

7.2 Beheersingsmaatregelen

Tegelijkertijd met de risico-inventarisatie zijn tevens de beheersingsmaatregelen vastgesteld. Hierbij is onderscheid gemaakt naar de bestaande beheersingsmaatregelen en aanvullende maatregelen.

Ten aanzien van de inherente risico's geldt dat de maatregelen vooral zijn vastgelegd in beleidsdocumenten (uitvoeringsovereenkomst, ALM studie, beleggingsbeleid, etc.) die de gewenste zekerheid moeten waarborgen.

Voor de risico's die buiten de reikwijdte van het fonds liggen, geldt dat via (informele) contacten (deels via de uitvoeringsorganisatie) wordt getracht tijdig op de hoogte te zijn van het zich mogelijk voordoen van de risico's, zodat hier tijdig maatregelen - voor zover mogelijk - getroffen kunnen worden.

De risico's voor het bestuur worden grotendeels beheerst door de feitelijke inrichting van de controleomgeving van het pensioenfonds.

De risico's die samenhangen met de uitbesteding van de deelnemersadministratie en de bestuursondersteuning worden in het kader van het uitvoeringscontract beheerst. Het uitvoeringscontract bevat een expliciete beschrijving van gevraagde werkzaamheden en kwaliteitsindicatoren alsmede de periodieke rapportages daarover. Deze opzet draagt bij aan het in een vroeg stadium onderkennen van door het bestuur gevoelde tekortkomingen aan de kant van de uitvoeringsorganisatie.

Voor de beheersingsmaatregelen geldt dat deze gelijktijdig met de risicoinventarisatie zal worden geëvalueerd en waar nodig zal bijstelling plaatsvinden.

Stichting Pensioenfonds BP

8 Jaarrekening 2008

8.1	Balans per 31 december	38
8.2	Rekening van baten en lasten	39
8.3	Kasstroomoverzicht	40
8.4	Toelichting algemeen	41
	Activiteiten	41
	Pensioenregeling	41
	Indexering	42
	Financiering en premie	42
	Herverzekering	43
	Grondslagen algemeen	43
	Grondslagen voor waardering van activa en passiva	44
	Grondslagen voor resultaatbepaling	46
	Grondslagen voor het kasstroomoverzicht	47
8.5	Toelichting balans	48
	Activa	48
	Passiva	53
	Overige informatie	56
8.6	Toelichting rekening van baten en lasten	63
	Baten en lasten pensioenactiviteiten	63
	Baten en lasten beleggingsactiviteiten	69
8.7	Overige informatie	70

8.1 Balans per 31 december

(bedragen in duizenden euro's)

	2008	2007
Activa		
Beleggingen voor risico pensioenfonds		
• Vastgoed (1)	2.915	4.683
• Aandelen (2)	25.736	41.390
• Vastrentende waarden (3)	155.382	162.031
• Overige beleggingen (4)	80.891	69.573
• Derivaten (5)	9.889	998
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	274.813	278.675
Beleggingen voor risico deelnemers (6)	16.067	17.229
Herverzekeringsdeel voorziening pensioenverplichtingen (7)	13.405	10.585
Vorderingen en overlopende activa (8)	16.473	15.076
Liquide middelen (9)	1.105	1.099
Totaal activa	321.863	322.664
Passiva		
Stichtingskapitaal en reserves (10)		
• Overige reserves	17.181	70.359
Technische voorzieningen		
• Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds (11)	281.927	233.504
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers (12)	16.067	17.229
Derivaten (5)	1.114	-
Schulden en overlopende passiva (13)	5.574	1.572
Totaal passiva	321.863	322.664

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op pagina 48 tot en met 62.

8.2 Rekening van baten en lasten

(bedragen in duizenden euro's)

	2008	2007
Baten en lasten pensioenactiviteiten		
Premies voor risico pensioenfonds (14)	5.644	11.228
Premies voor risico deelnemers (14)	2.772	2.590
Waardeoverdrachten voor risico pensioenfonds, per saldo (15)	2.761	-218
Waardeoverdrachten voor risico deelnemers, per saldo (15)	-1.687	-1.803
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
• Pensioenopbouw (16)	-3.307	-5.060
• Indexering (17)	-2.257	-2.104
• Rentetoevoeging (18)	-10.582	-9.701
• Wijziging marktrente (19)	-43.614	17.538
• Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten (20)	11.843	11.051
• Pensioenrechten waardeoverdrachten, per saldo (21)	-1.123	-1.531
• Wijziging actuariële grondslagen (22)	-	-8.937
• Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen (23)	617	-133
Totaal mutatie voorziening pensioenverplichtingen risico pensioenfonds	-48.423	1.123
Pensioenuitkeringen (24)	-11.845	-10.998
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers (25)	1.162	139
Herverzekeringen (26)	1.945	-718
Pensioenuitvoeringskosten (27)	-721	-677
Totaal baten en lasten pensioenactiviteiten	-48.392	666
Baten en lasten beleggingsactiviteiten		
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds (28)	-2.539	5.584
Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers (29)	-2.247	-926
Totaal baten en lasten beleggingsactiviteiten	-4.786	4.658
Resultaat	-53.178	5.324

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op pagina 63 tot en met 70.

8.3 Kasstroomoverzicht

(bedragen in duizenden euro's)

	2008	2007
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	8.301	9.607
Ontvangen waardeoverdrachten	1.684	568
Betaalde pensioenuitkeringen	-11.841	-11.435
Betaalde waardeoverdrachten	-1.918	-11.830
Betaalde premies herverzekering	-965	-901
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-758	-654
Overige mutaties uit pensioenactiviteiten	103	97
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	-5.394	-14.548
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen beleggingen	73.352	479.337
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	3.845	4.143
Aankopen beleggingen	-77.341	-465.603
Mutatie geldmarktbeleggingen en schuld cash collateral, per saldo	3.227	-2.322
Mutatie spaarrekeningen voor risico deelnemers	2.109	-3.241
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-529	-725
Overige mutaties uit beleggingsactiviteiten	737	3.425
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	5.400	15.014
Mutatie liquide middelen	6	466

8.4 Toelichting algemeen

Activiteiten

Het doel van Stichting Pensioenfonds BP, statutair gevestigd te Rotterdam (hierna: het pensioenfonds), is het uitvoeren van de pensioenregeling, zoals deze is overeengekomen tussen de werkgever en de ondernemingsraad. Het bestuur voert hiertoe een solide financieel beleid en toetst de afspraken aan wet- en regelgeving.

Pensioenregeling

Algemeen

De pensioenregeling bestaat uit een basisregeling en een beschikbare-premieregeling. De basisregeling omvat ouderdomspensioen, partnerpensioen, wezenpensioen en arbeidsongeschiktheidspensioen.

Ouderdomspensioen

Het ouderdomspensioen is een toegezegd-pensioenregeling op basis van eindloon. De opbouw van ouderdomspensioen bedraagt per jaar van deelneming 1,75% van de pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan 14 maal het vaste maandsalaris exclusief de ploegentoeslag en verminderd met de franchise. Het pensioengevend salaris is gemaximeerd. De pensioenleeftijd is 65 jaar.

Een groep oudere deelnemers heeft recht op prepensioen bij het bereiken van de leeftijd van 60 jaar. De prepensioenregeling is een beschikbare-premieregeling.

Daarnaast is er een beschikbare-premieregeling waarmee wordt gestreefd naar een extra ouderdomspensioen.

Partnerpensioen

Het partnerpensioen bedraagt 70% van het opgebouwde ouderdomspensioen. Bij overlijden van de deelnemer vóór het bereiken van de leeftijd van 65 jaar wordt verondersteld dat de deelneming zou hebben voortgeduurd tot de pensioendatum met behoud van het laatst vastgestelde pensioengevend salaris. Daarnaast is er een tijdelijk partnerpensioen (tot de leeftijd van 65 jaar van de partner) verzekerd op risicobasis dat 10% van het te bereiken ouderdomspensioen bedraagt.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen bedraagt per kind 14% van het opgebouwde ouderdomspensioen. Bij overlijden van de deelnemer vóór het bereiken van de leeftijd van 65 jaar wordt ook hier verondersteld dat de deelneming zou hebben voortgeduurd tot de pensioendatum. Het wezenpensioen eindigt bij het bereiken van de leeftijd van 18 jaar en wordt in geval van studie of arbeidsongeschiktheid verlengd tot de datum waarop de leeftijd van 27 jaar wordt bereikt.

Arbeidsongeschiktheidspensioen

Op 1 januari 2006 is de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO) vervangen door de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA). Deelnemers die onder de WIA meer dan 35% arbeidsongeschikt worden, hebben recht op premievrije voortzetting van de pensioenopbouw tot de pensioendatum. Daarnaast hebben zij voor het salarisdeel boven de WIA-grens recht op een arbeidsongeschiktheidspensioen ter grootte van een percentage van dit salarisdeel, afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid.

Indexering

Het pensioenfonds streeft ernaar de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) en de ingegane pensioenen jaarlijks aan te passen aan de procentuele stijging van de consumentenprijsindex voor alle huishoudens, niet-afgeleid, zoals gepubliceerd door het CBS. Indien deze stijging meer dan 0,5 procentpunt hoger is dan de procentuele stijging van de consumentenprijsindex voor alle huishoudens, afgeleid, van het CBS, wordt de algemene verhoging vastgesteld op de laatstgenoemde stijging vermeerderd met 0,5 procentpunt. Het toeslagpercentage bedraagt maximaal 4,0%.

De indexering heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op indexering bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst indexering kan plaatsvinden. Het bestuur beslist jaarlijks of de pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Daarbij hanteert het bestuur een budget als leidraad. Het budget is gelijk aan een percentage van de voorziening pensioenverplichtingen. Dit percentage is het verschil tussen het voortschrijdend gemiddelde rendement over de laatste vijf jaar en een percentage van 4,2. Indien in het verleden een lagere toeslag is toegekend, wordt een extra toeslag toegekend ter hoogte van maximaal de in de voorgaande vijf jaren gemiste toeslagen, indien en voor zover het budget daarvoor toereikend is. Indien de omstandigheden dit naar het oordeel van het bestuur noodzakelijk maken, kan het bestuur afwijken van de leidraad.

Financiering en premie

Naar aanleiding van de invoering van de Pensioenwet en het daarop gebaseerde Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen (FTK) per 1 januari 2007 is het financieringsbeleid gewijzigd op basis van een in 2006 uitgevoerde continuïteitsanalyse.

Het uitgangspunt van het premiebeleid is een kostendekkende basispremie. De basispremie zal in beginsel vanaf 2007 gedurende drie jaren 25% van de gemaximeerde jaarsalarissen bedragen, verhoogd met een opslag voor uitvoeringskosten.

Het pensioenfonds kent voor de basispensioenregeling een overschotten- en tekortenbeleid, dat is uitgewerkt in een beleidskader:

- boven de premiekortingsgrens, die door de actuaris van het pensioenfonds wordt bepaald, kan de werkgever aanspraak maken op premiekorting en premierestitutie ten laste van de vrije reserves;
- de werkgever stort een extra koopsom indien de dekkingsgraad lager is dan overeenkomt met het vereist eigen vermogen volgens de definitie van het FTK en volgens het geformuleerde beleid indexering zou worden toegekend;
- de werkgever stort een extra koopsom indien de dekkingsgraad lager is dan overeenkomt met het minimaal vereist eigen vermogen volgens het FTK, zodat het pensioenfonds binnen de gestelde termijn van drie jaar (met ingang van 1 januari 2009 één jaar) weer aan de minimumvermogens eis voldoet.

De bijdragen voor de beschikbare-premieregelingen worden afzonderlijk in rekening gebracht.

Herverzekering

Het pensioenfonds heeft een herverzekeringsovereenkomst afgesloten ter dekking van het overlijdensrisico en het risico van arbeidsongeschiktheid (arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrije pensioenopbouw).

Het overlijdensrisico is verzekerd op basis van risicokapitalen.

De dekking van het arbeidsongeschiktheidspensioen omvat een jaarlijkse rente ter grootte van het verschil tussen het arbeidsongeschiktheidspensioen en de WIA-uitkering. De dekking van de premievrijstelling omvat een jaarlijkse rente ter grootte van de premie die benodigd is voor de toekomstige pensioenopbouw.

Grondslagen algemeen

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfondsen (RJ 610).

De jaarrekening luidt in euro's.

Gebruik van schattingen en veronderstellingen

Bij het opstellen van de jaarrekening is het gebruik van schattingen en veronderstellingen noodzakelijk. De schattingen en veronderstellingen zijn vooral van invloed op de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen. Voor de waardering van de beleggingen, inclusief derivaten, zijn weinig schattingen nodig. De waardering van de beleggingen is gebaseerd op marktinformatie.

Verwerking

De belangrijkste activa en verplichtingen van het pensioenfonds zijn de beleggingen en de pensioenverplichtingen. De beleggingen bestaan volledig uit financiële activa en derivaten. Deze worden in de balans opgenomen respectievelijk van de balans verwijderd op transactiedatum (datum van koop of verkoop). Dit is het moment waarop de toekomstige economische voordelen en de risico's verbonden aan het financiële instrument worden overgedragen. Pensioenverplichtingen worden in de balans opgenomen op het moment van toekenning of overdracht van de pensioenrechten. Zij worden van de balans verwijderd op het moment van uitkering of overdracht van de pensioenrechten.

Saldering

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd en als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Presentatie beleggingen en beleggingsopbrengsten

De beleggingen bestaan voor een deel uit participaties in beleggingsfondsen. De participaties worden in de balans gerubriceerd conform de aard van de onderliggende beleggingen van deze beleggingsfondsen. Waardeveranderingen van participaties in beleggingsfondsen worden in de rekening van baten en lasten opgenomen onder indirecte beleggingsopbrengsten. Zij bestaan uit de directe en indirecte opbrengsten van de onderliggende beleggingen en de kosten van vermogensbeheer die ten laste van het beleggingsfonds

komen. Door beleggingsfondsen uitgekeerde dividenden worden gepresenteerd onder directe beleggingsopbrengsten.

Waardering beleggingen

Participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de berekende intrinsieke waarde op balansdatum of de meest recent beschikbare intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt vastgesteld op basis van de marktwaarde van de onderliggende activa en verplichtingen. De marktwaarde is het bedrag waarvoor een actief of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen die onafhankelijk zijn. De marktwaarde is gebaseerd op actuele marktprijzen, tenzij anders vermeld.

Waardeveranderingen beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen, inclusief derivaten. Alle waardeveranderingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als opbrengst beleggingen direct in de rekening van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op transactiedatum. Valutakoersverschillen bij de omrekening van activa en verplichtingen worden in de rekening van baten en lasten opgenomen onder de post waarop de activa en verplichtingen betrekking hebben.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Vastgoed

De marktwaarde van de onderliggende beursgenoteerde aandelen van vastgoedfondsen is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum.

Aandelen

De marktwaarde van de onderliggende beursgenoteerde aandelen is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum.

Vastrentende waarden

De marktwaarde van de beursgenoteerde vastrentende waarden is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum. De marktwaarde van directe vastrentende beleggingen wordt bepaald door te ontvangen rente en aflossingen contant te maken op basis van actuele marktrente, rekening houdend met het risicoprofiel en de looptijd van de belegging.

Overige beleggingen

De hieronder opgenomen beleggingen in multistrategyfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de marktwaarde van de onderliggende activa en verplichtingen van de fondsen.

Derivaten

Derivaten zijn afgeleide financiële instrumenten, waarvan de waarde afhankelijk is van een of meer onderliggende primaire financiële instrumenten. Derivaten bevatten rechten en verplichtingen waardoor een of meer van de financiële risico's waaraan de onderliggende primaire financiële instrumenten onderhevig zijn tussen partijen worden overgedragen. Derivaten leiden bij het aangaan van de transactie

niet of tot een relatief gering vermogensbeslag. Basisvormen van derivaten zijn termijncontracten, opties, swaps en futures. Het onderliggende primaire financiële instrument kan onder meer een renteproduct, een valutaproduct of een aandelenproduct zijn.

Derivaten (inclusief onderliggende derivaten van beleggingsfondsen) worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Voor beursgenoteerde contracten is dit de beursprijs per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde contracten is de waardering gebaseerd op recente marktinformatie, als input voor de gehanteerde gangbare waarderingsmodellen, voornamelijk discounted cashflow models.

Herverzekeringsdeel voorziening pensioenverplichtingen

Herverzekeringscontracten worden opgenomen voor de actuariel bepaalde contante waarde van de verzekerde uitkeringen, volgens de grondslagen van het pensioenfonds, rekening houdend met de kredietwaardigheid van de verzekeraar.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen worden opgenomen voor de verkrijgingsprijs.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening pensioenverplichtingen wordt actuariel berekend en wordt vastgesteld op basis van de nominaal verworven pensioenrechten, voor zover zij onvoorwaardelijk zijn. Dit betekent dat de voorwaardelijke toekomstige indexering niet in de voorziening is begrepen, maar de op balansdatum toegezegde indexering wel in de voorziening wordt opgenomen. De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente per balansdatum volgens de rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank (DNB).

De voorziening met betrekking tot ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen is de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de tot balansdatum opgebouwde onvoorwaardelijke pensioenrechten. Daarin is begrepen de toekomstige premievrije pensioenopbouw van arbeidsongeschikte deelnemers.

De voorziening met betrekking tot arbeidsongeschiktheidspensioen is de contante waarde van de verwachte uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de verplichtingen aan bij het pensioenfonds aangemelde arbeidsongeschikte deelnemers, nog niet aangemelde arbeidsongeschikte deelnemers en zieke deelnemers die naar verwachting arbeidsongeschikt zullen worden verklaard.

De belangrijkste actuariële grondslagen en veronderstellingen zijn:

- afgeleide marktrente rentetermijnstructuur door DNB opgegeven 3,6% (2007: 4,8%);
- levensverwachting volgens AG-prognosetafels 2005-2050 met twee jaren leeftijdterugstelling voor de man en één jaar leeftijdterugstelling voor de vrouw (ongewijzigd);
- partnerfrequentie actieve en gewezen deelnemers volgens overlevingstafels GBM/V 1985-1990 (ongewijzigd);

- verschil leeftijd man en vrouw drie jaar (ongewijzigd);
- excassokosten 1,5% van de voorziening (ongewijzigd).

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers heeft betrekking op de beschikbare-premieregelingen. De voorziening wordt gewaardeerd op de balanswaarde van de daarmee samenhangende beleggingen. Uiterlijk op de ingangsdatum van het pensioen wordt het opgebouwde kapitaal overgedragen aan een verzekeraar of een ander pensioenfonds of wordt omgezet in pensioenrechten en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen.

Schulden

Schulden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Algemeen

De grondslagen voor resultaatbepaling vloeien voor het merendeel voort uit de voor de beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen gehanteerde waarderingsgrondslagen. Voor een aantal posten worden de grondslagen voor resultaatbepaling hierna (nader) uiteengezet.

Premies

Premies worden ten gunste van het resultaat gebracht in de periode waarin de daarmee samenhangende pensioenrechten worden opgebouwd. Premiekortingen en extra premies worden verwerkt in de periode waarin aan de voorwaarden volgens de uitvoeringsovereenkomst wordt voldaan.

Waardeoverdrachten

Waardeoverdrachten en de daarmee samenhangende toevoeging en onttrekking aan de voorziening pensioenverplichtingen worden in de rekening van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw met betrekking tot ouderdomspensioen en partnerpensioen wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van de pensioenrechten plaatsvindt. De verplichtingen met betrekking tot arbeidsongeschiktheidspensioen worden opgenomen in de periode waarin deze ontstaan. De toekomstige premievrije pensioenopbouw van arbeidsongeschikte deelnemers wordt ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarin de arbeidsongeschiktheid ontstaat.

Indexering

De toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen uit hoofde van indexering wordt in de rekening van baten en lasten opgenomen in de periode waarin het bestuursbesluit wordt genomen.

Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale markttrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de voorziening pensioenverplichtingen wordt rente toegevoegd op basis van de éénjaarsrente volgens deze rentetermijnstructuur primo verslagperiode.

Wijziging marktrente

Het effect van de verandering van de marktrente op de voorziening pensioenverplichtingen wordt ultimo verslagperiode in de rekening van baten en lasten opgenomen.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval van de voorziening pensioenverplichtingen wordt ten gunste van de rekening van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

Wijziging actuariële grondslagen

Het effect van wijzigingen in de actuariële grondslagen op de voorziening pensioenverplichtingen wordt ultimo verslagperiode in de rekening van baten en lasten opgenomen.

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen worden in de rekening van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Herverzekeringen

Herverzekeringsuitkeringen worden in de rekening van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben. Winst aandelen worden ten gunste van het resultaat gebracht in de periode waarin zij bekend worden.

Kosten

Kosten worden ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarop zij betrekking hebben.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de directe methode. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Kasstromen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op transactiedatum.

Onder liquide middelen worden verstaan banktegoeden die niet het karakter hebben van beleggingen.

8.5 Toelichting balans

(bedragen in duizenden euro's)

Activa

1 Vastgoed

	2008	2007
Totaal	2.915	4.683

De vastgoedportefeuille betreft een vastgoedfonds dat uitsluitend belegt in Europa.

2 Aandelen

	2008	2007
Totaal	25.736	41.390

De portefeuille bestaat geheel uit beursgenoteerde aandelen.

De samenstelling naar regio is als volgt:

Europa	10.682	17.852
Verenigde Staten	9.603	16.205
Japan	1.882	-
Pacific exclusief Japan	688	1.309
Opkomende markten	2.881	6.024
Totaal	25.736	41.390

3 Vastrentende waarden

	2008	2007
Beursgenoteerde obligaties	148.612	155.709
Liquiditeitsfondsen	4.513	1.707
Banktegoeden in rekening-courant	2.257	4.615
Totaal	155.382	162.031

De specificatie naar rentetype is als volgt:

Vaste rente	151.855	154.869
Index linked	1.270	840
Variabele rente	2.257	6.322
Totaal	155.382	162.031

De kredietwaardigheid van de portefeuille kan als volgt worden weergegeven:

AAA rating	145.593	156.522
AA rating	6.258	4.213
A rating	3.531	1.296
Totaal	155.382	162.031

De samenstelling naar regio is als volgt:

Europa	153.399	162.031
Verenigde Staten	1.983	-
Totaal	155.382	162.031

Van de vastrentende waarden heeft een bedrag van € 3.675 duizend (2007: nihil) betrekking op in een liquiditeitsfonds herbelegd cash collateral dat is gestort als zekerheid voor derivatenposities met een positieve marktwaarde. De betreffende participaties staan niet ter vrije beschikking van het pensioenfonds.

4 Overige beleggingen

	2008	2007
Renteoverlayfondsen	51.855	34.403
Commodityfondsen	3.874	5.803
Multistrategyfondsen	25.162	29.367
Totaal	80.891	69.573

De renteoverlayfondsen zijn beleggingsfondsen die posities in rentederivaten innemen. Door middel van deze beleggingen wordt het rentemismatchrisico verkleind.

Het commodityfonds is een beleggingsfonds dat posities in commodityderivaten inneemt.

Het multistrategyfonds is een beleggingsfonds dat gebruik maakt van een breed scala van beleggingsstrategieën en -instrumenten.

5 Derivaten

Derivaten met een positieve marktwaarde zijn als een actiefpost in de balans opgenomen en derivaten met een negatieve marktwaarde zijn onder de verplichtingen opgenomen.

	2008	2007
Derivaten activa		
Valutaderivaten	797	521
Rentederivaten	9.089	477
Kredietderivaten	3	-
Totaal	9.889	998
Derivaten passiva		
Valutaderivaten	250	-
Rentederivaten	864	-
Totaal	1.114	-

Het volgende overzicht geeft inzicht in de portefeuille valutaderivaten per balansdatum:

	2008		2007	
	Contract- omvang ³	Markt- waarde ⁴	Contract- omvang	Markt- waarde
Valutatermijncontracten				
Aankopen	3.138	-175	6.461	-60
Verkopen	8.531	722	4.393	581
Interest rate swaps				
Aankopen	35.871	9.055	36.791	477
Verkopen	4.304	-830	-	-
Obligatiefutures				
Aankopen	72.000	-	77.000	-
Verkopen	47.000	-	2.000	-
Credit default swaps				
Verkopen	500	3	-	-

De derivaten zijn niet-beursgenoteerde contracten.

De valutatermijncontracten en de obligatiefutures hebben een looptijd korter dan een jaar. Van de gekochte interest rate swaps heeft een bedrag van € 3.368 duizend (2007: € 14.174 duizend) een looptijd tussen een jaar en vijf jaar en heeft een bedrag van € 32.503 duizend (2007: € 22.617 duizend) een looptijd tussen vijf jaar en 40 jaar. De verkochte interest rate swaps hebben eveneens een looptijd tussen vijf jaar en 40 jaar. De credit default swaps hebben een looptijd van vijf jaar.

6 Beleggingen voor risico deelnemers

Hieronder zijn de beleggingen uit hoofde van de beschikbare-premieregelingen opgenomen. De ingelegde bedragen zijn voor risico van de deelnemers voornamelijk belegd in beursgenoteerde Europese en wereldwijde vastgoedfondsen, aandelenfondsen, obligatiefondsen en mixfondsen.

	2008	2007
Vastgoedfondsen	723	886
Aandelenfondsen	2.482	4.037
Obligatiefondsen	7.334	4.674

³ Contractomvang: de nominale waarde van het instrument ofwel het bedrag waarover risico wordt gelopen.

⁴ Marktwaaarde=fair value, is het bedrag waarvoor een actief of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen die onafhankelijk zijn.

Mixfondsen	3.383	3.378
Spaarrekeningen	2.145	4.254
Totaal	16.067	17.229

7 Herverzekeringsdeel voorziening pensioenverplichtingen

Hieronder is de gekapitaliseerde waarde van het herverzekeringscontract opgenomen.

	2008	2007
Totaal	13.405	10.585

De mutaties kunnen als volgt worden weergegeven:

Balanswaarde begin van het jaar	10.585	10.956
Stelselwijziging	-	-478
Rentetoevoeging	494	453
Wijziging rekenrente	2.438	-1.022
Uitkeringen herverzekerings	-146	-65
Wijziging actuariële grondslagen	-	720
Actuariële resultaten	34	21
Balanswaarde eind van het jaar	13.405	10.585

Het herverzekeringscontract heeft betrekking op door de voormalige joint venture partner Exxon Mobil gefinancierde en nog te financieren pensioenaanspraken, waarvan voor de betreffende groep deelnemers op grond van een pensioenovereenkomst de volledige aanspraken voor de deelnemingsperiode (inclusief de joint venture periode) door het pensioenfonds in verzekering zijn genomen. De contractonderhandelingen tussen partijen zijn nog gaande, waarbij BP Nederland de juridische contractpartij is. Het pensioenfonds heeft als gevolg van de reglementaire bepalingen pensioenverplichtingen aan de deelnemers (inclusief het voormalige joint venture gedeelte). Het actief is opgenomen op basis van de economische realiteit van de afspraken tussen de voormalige joint venture partners, het pensioenfonds en de verzekeraar. In de concept overeenkomst zijn de volgende bepalingen opgenomen:

- alleen de nominale pensioenrechten zijn herverzekerd;
- het indexatierisico is voor een deel voor rekening van het pensioenfonds;
- het beleggingsrisico en de verzekeringstechnische risico's zijn voor rekening van de verzekeraar;
- BP Nederland is de verzekeraar jaarlijks garantiekosten verschuldigd, ook na beëindiging van het contract.

Volgens het FTK kwalificeert het herverzekeringscontract als geen volledige herverzekeringscontract.

Het herverzekeringsdeel voorziening pensioenverplichtingen heeft voor het overgrote deel een langlopend karakter.

8 Vorderingen en overlopende activa

	2008	2007
Werkgever	4.015	3.900
Herverzekeraar	25	25
Waardeoverdrachten	12.304	11.000
Dividendbelasting	92	124
Overige vorderingen en overlopende activa	37	27
Totaal	16.473	15.076

In de vordering op de werkgever is begrepen een koopsom van € 1.996 duizend (2007: schatting € 3.300 duizend) in verband met een collectieve waardeoverdracht van een verzekeraar. Deze bedraagt € 12.304 duizend (2007: schatting € 11.000 duizend) en is opgenomen onder te vorderen waardeoverdrachten.

De vorderingen hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

9 Liquide middelen

Liquide middelen worden onderscheiden van banktegoeden die het karakter hebben van beleggingen of direct beschikbaar zijn om te worden belegd. Deze posten zijn begrepen in vastrentende waarden.

	2008	2007
Banktegoeden in rekening-courant	1.105	1.099
Totaal	1.105	1.099

Passiva

10 Stichtingskapitaal en reserves

Overige reserves

	2008	2007
Stand begin van het jaar	70.359	57.347
Stelselwijziging	-	7.688
Resultaat	-53.178	5.324
Stand eind van het jaar	17.181	70.359

Wet- en regelgeving eisen dat voor waardevermeerderingen van beleggingen die zijn gewaardeerd tegen marktwaarde, maar waarvoor geen frequente marktnoteringen bestaan, een reserve herwaardering wordt gevormd. De hiervoor benodigde gegevens kunnen niet eenvoudig worden verkregen of slechts op arbitraire wijze worden bepaald, wat afbreuk doet aan de betrouwbaarheid van de informatie. Mede met inachtneming van de verwachte wijziging van artikel 146 van de Pensioenwet (waarin een vrijstelling van de betreffende bepaling zal worden opgenomen) is geen herwaarderingsreserve afgezonderd van de overige reserves.

De vermogenspositie wordt toegelicht in de risicoparagraaf op pagina 34 tot en met 36.

11 Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

De voorziening pensioenverplichtingen is als volgt samengesteld:

	2008	2007
Actieve deelnemers	58.723	44.888
Arbeidsongeschikte deelnemers	2.644	2.129
Gewezen deelnemers	87.931	71.263
Ingegaan ouderdomspensioen	105.664	92.131
Ingegaan partnerpensioen	26.260	22.394
Ingegaan wezenpensioen	149	133
Ingegaan arbeidsongeschiktheidspensioen	556	566
Totaal	281.927	233.504

De mutaties in de voorziening zijn als volgt:

Stand begin van het jaar	233.504	242.793
Stelselwijziging	-	-8.166
Pensioenopbouw actieve deelnemers	2.190	3.906
Inkomende waardeoverdrachten	1.353	11.591
Uitgaande waardeoverdrachten	-230	-10.060
Rentetoevoeging	10.582	9.701
Wijziging marktrente	43.614	-17.538
Indexering gewezen deelnemers en pensioengerechtigden	2.257	2.104
Salarisontwikkeling actieve deelnemers	1.117	1.154
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-11.668	-10.888
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-175	-163
Wijziging actuariële grondslagen	-	8.937
Actuariële resultaten	-617	133
Stand eind van het jaar	281.927	233.504

De voorziening pensioenverplichtingen heeft voor het overgrote deel een langlopend karakter.

12 Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

	2008	2007
Totaal	16.067	17.229

De mutaties kunnen als volgt worden weergegeven:

Stand begin van het jaar	17.229	17.368
Inleg	2.772	2.590
Beleggingsopbrengsten	-2.247	-926
Waardeoverdrachten, per saldo	-1.687	-1.803
Stand eind van het jaar	16.067	17.229

13 Schulden en overlopende passiva

	2008	2007
Schulden uit hoofde van cash collateral	3.675	-
Belastingen en premies sociale verzekeringen	264	241
Herverzekeraar	616	616
Waardeoverdrachten	62	66
Overige schulden en overlopende passiva pensioenen	223	256
Overige schulden en overlopende passiva beleggingen	734	393
Totaal	5.574	1.572

De schulden hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

Overige informatie

Beleggingsportefeuille

De totale beleggingsportefeuille bedraagt € 285.453 duizend (2007: € 295.635 duizend) en is als volgt samengesteld:

	2008	2007
Vastgoed	2.915	4.683
Aandelen	25.736	41.390
Vastrentende waarden	155.382	150.760
Overige beleggingen	80.891	69.573
Derivaten, per saldo	8.775	12.269
Vorderingen	96	124
Schulden	-4.409	-393
Totaal voor risico pensioenfondsen	269.386	278.406
Totaal voor risico deelnemers	16.067	17.229
Totaal	285.453	295.635

Mutaties beleggingen voor risico pensioenfondsen

	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Overige beleggingen	Totaal
2008					
Balanswaarde begin jaar	4.683	41.390	155.709	69.573	271.355
Aankopen	-	1.487	66.633	-	68.120
Verkopen	-	-	-67.814	-	-67.814
Waardeveranderingen	-1.768	-17.141	-5.916	11.318	-13.507
Balanswaarde einde jaar	2.915	25.736	148.612	80.891	258.154
2007					
Balanswaarde begin jaar	-	102.124	181.701	-	283.825
Aankopen	5.823	79.592	296.285	72.555	454.255
Verkopen	-	-143.139	-324.927	-	-468.066
Waardeveranderingen	-1.140	2.813	2.650	-2.982	1.341
Balanswaarde einde jaar	4.683	41.390	155.709	69.573	271.355

Vastrentende waarden met een hoge omloopsnelheid (bijvoorbeeld deposito's) en derivaten zijn niet in dit overzicht opgenomen.

Mutaties beleggingen voor risico deelnemers

	2008	2007
Balanswaarde begin van het jaar	12.975	16.355
Aankopen	9.221	-
Verkopen	-5.538	-2.145
Waardeveranderingen	-2.736	-1.235
Balanswaarde eind van het jaar	13.922	12.975

De mutaties op spaarrekeningen zijn niet in dit overzicht opgenomen.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Het pensioenfonds heeft een overeenkomst betreffende pensioenuitvoering en bestuursondersteuning afgesloten voor de periode tot en met 31 december 2009. De totale verplichting voor de resterende looptijd bedraagt € 412 duizend (2007: € 801 duizend).

Verder heeft het pensioenfonds het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico herverzekerd. De overeenkomst is aangegaan voor de periode tot en met 31 maart 2012. De totale verplichting voor de resterende looptijd bedraagt € 3.140 duizend (2007: € 3.920 duizend).

Risicobeheer

In het bestuursverslag worden de belangrijke risico's die het pensioenfonds loopt besproken en wordt ingegaan op het beleid dat wordt gevoerd om deze risico's te beheersen. In deze paragraaf van de jaarrekening worden alleen de financiële risico's beschreven en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico van het pensioenfonds is het solvabiliteitsrisico. Dit is het risico dat het fonds op lange termijn de pensioenverplichtingen niet kan nakomen. De solvabiliteit wordt gemeten aan de hand van het verschil tussen het aanwezig eigen vermogen en het vereist eigen vermogen. Daarnaast wordt de dekkinggraad als solvabiliteitsratio gehanteerd.

Het vereist eigen vermogen wordt berekend op basis van een scenarioanalyse zoals gebruikt in de standaardmethode voor de solvabiliteitstoets van DNB. Dit scenario geeft een schatting van het neerwaartse risico bij een horizon van één jaar met een betrouwbaarheidsniveau van 97,5%. Dit betekent dat het vereist eigen vermogen zodanig wordt berekend dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat binnen een termijn van één jaar de waarde van de netto activa lager is dan de waarde van de pensioenverplichtingen.

Het tekort van het aanwezig eigen vermogen ten opzichte van het vereist eigen vermogen bedraagt € 13.893 duizend (2007: overschot € 42.796 duizend):

	2008	2007
Vereiste buffers		
• Rentemismatchrisico	10.584	10.476
• Vastgoedrisico en aandelenrisico	23.533	19.675
• Valutarisico	-	-
• Commodityrisico	1.798	1.503
• Kredietrisico	475	214
• Verzekeringstechnisch risico	6.874	7.378
Totaal	43.264	39.246
Diversificatie van risico's	-12.190	-11.683
Totaal vereist eigen vermogen	31.074	27.563
Aanwezig eigen vermogen	17.181	70.359
Tekort (surplus)	-13.893	42.796

De solvabiliteitstoets is gebaseerd op de samenstelling van de beleggingsportefeuille volgens de strategische beleggingsmix.

De dekkingsgraad is de verhouding tussen de netto activa voor risico pensioenfonds en de pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds. De dekkingsgraad bedraagt 106,4% (2007: 131,6%). De met het vereist eigen vermogen overeenkomende dekkingsgraad bedraagt 111,6% (2007: 112,4%).

Het minimaal vereist eigen vermogen komt overeen met een dekkingsgraad van 105,0% en bedraagt € 13.426 duizend (2007: € 11.146 duizend).

De ontwikkeling van de dekkingsgraad kan als volgt worden geanalyseerd:

	2008	2007
Dekkingsgraad begin van het jaar	131,6%	129,0%
Resultaat beleggingsactiviteiten	-1,1%	2,3%
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-5,7%	-4,8%
Wijziging markttrente voorziening pensioenverplichtingen	-20,5%	9,1%
Indexering pensioenrechten	-1,3%	-1,0%
Wijziging actuariële grondslagen	0,0%	-4,7%
Overig	3,4%	1,7%
Dekkingsgraad eind van het jaar	106,4%	131,6%

Ten behoeve van de berekening van de dekkingsgraad is het herverzekeringsdeel voorziening pensioenverplichtingen gesaldeerd met de voorziening pensioenverplichtingen.

Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden de pensioenverplichtingen contant gemaakt tegen de reële rente. De reële rente wordt berekend door de nominale marktrente te verminderen met de geschatte inflatiecomponent. Deze benaderingswijze wordt gebruikt omdat de reële rentetermijnstructuur niet rechtstreeks kan worden gebaseerd op marktinformatie.

De reële dekkingsgraad bedraagt 77,8% (2007: 92,9%) en is gebaseerd op de reële rentetermijnstructuur die is afgeleid uit de markt voor inflatieswaps.

De gemiddelde reële marktrente was eind 2008 gelijk aan 1,52% (2007: 2,46%).

Op basis van dezelfde inflatieswaps kan de zogenaamde break-even inflatiecurve afgeleid worden, de gemiddelde inflatie op basis van deze curve is eind 2008 gelijk aan 2,03% (2007:2,32%).

Zie hieronder een overzicht van de berekende cijfers:

	31-12-2007	31-12-2008
Gemiddelde nominale rente	4,84%	3,58%
Gemiddelde reële rente	2,46%	1,52%
Gemiddelde (break-even) inflatie	2,32%	2,03%
Modified duration (nominaal)	12,7	14,3
Modified duration (reëel)	15,8	17,4
Nominale dekkingsgraad	131,60%	106,40%
Reële dekkingsgraad	93,90%	77,80%

Het pensioenfonds heeft ingevolge artikel 140 van de Pensioenwet een kortetermijnherstelplan bij De Nederlandsche Bank ingediend. Het herstelplan is gebaseerd op een geschatte dekkingsgraad per 31 december 2008 van 104,2%. Het herstelplan is erop gericht dat het pensioenfonds binnen vijf jaar weer beschikt over het minimaal vereist eigen vermogen (dekkingsgraad 105,0%). De werkelijke dekkingsgraad bedraagt echter 106,4%, zodat het kortetermijnherstelplan niet verplicht is. Het pensioenfonds heeft ingevolge artikel 138 van de Pensioenwet tevens een langetermijnherstelplan bij DNB ingediend. Het herstelplan is erop gericht dat het pensioenfonds binnen 15 jaar weer beschikt over het vereist eigen vermogen. Het plan gaat uit van bestaand premiebeleid, indexeringsbeleid en beleggingsbeleid.

Het langetermijnherstelplan kan als volgt worden samengevat:

- indien per 31 december van enig jaar de dekkingsgraad lager is dan het minimaal vereist vermogen (105%), stort de werkgever een extra premie, waardoor binnen een jaar het dekkingstekort is opgeheven;

- indien per 31 december van enig jaar de dekkingsgraad lager is dan het vereist vermogen (ongeveer 112%) en in het volgend jaar indexering wordt toegekend volgens het indexeringsbeleid, stort de werkgever de daarvoor benodigde extra premie.

Het solvabiliteitsrisico wordt beïnvloed door de volgende financiële risico's: rentemismatchrisico, beleggingsrisico en verzekeringstechnisch risico.

Rentemismatchrisico

Rentemismatchrisico is het verschil in rentegevoeligheid tussen de portefeuille vastrentende waarden (voornamelijk obligaties) en de pensioenverplichtingen. De rentegevoeligheid van de verplichtingen is als gevolg van de langere looptijden hoger dan die van de portefeuille obligaties. Een daling van de marktrente leidt tot een stijging van de waarde van de pensioenverplichtingen, die slechts voor een deel wordt gecompenseerd door een stijging van de waarde van de portefeuille obligaties.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten aan de hand van de modified duration. Dit is de met de contante waarde van rente en aflossing gewogen gemiddelde looptijd in jaren. De duration mismatch is het verschil tussen de duration van de pensioenverplichtingen en de naar omvang (ten opzichte van de pensioenverplichtingen) gewogen duration van de vastrentende waarden.

De modified duration van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen en de duration mismatch zijn als volgt:

	2008	2007
Vastrentende waarden	6	8
Vastrentende waarden inclusief rentederivaten	11	15
Gewogen ten opzichte van pensioenverplichtingen	6	10
Pensioenverplichtingen	15	13
Mismatch	9	3

Als de marktrente (rentetermijnstructuur) met één procentpunt stijgt, daalt de waarde ongeveer met de modified duration als percentage. Bij een rentestijging daalt de waarde van de beleggingen minder dan de waarde van de pensioenverplichtingen, waardoor de dekkingsgraad verbetert. Bij een rentedaling stijgt de waarde van de beleggingen minder dan de waarde van de pensioenverplichtingen, waardoor de dekkingsgraad verslechtert. Een daling van de nominale marktrente met één procentpunt resulteert in een daling van de dekkingsgraad met ongeveer 9 procentpunten (2007: ongeveer 3 procentpunten). Hierbij is het effect van een renteverandering op de waarde van vastgoed en aandelen buiten beschouwing gelaten.

Beleggingsrisico

Vastgoedrisico

Vastgoedrisico is het risico dat de waarde van vastgoed en vastgoedaandelen verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Informatie over de spreiding van de portefeuille naar categorie en regio is opgenomen in de toelichting op de balanspost vastgoed.

De portefeuille vastgoed maakt ongeveer 1% (2007: 2%) uit van de totale beleggingen. Een waardedaling van de vastgoedbeleggingen met 10% resulteert in een te verwaarlozen daling van de dekkingsgraad.

Aandelenrisico

Aandelenrisico is het risico dat de waarde van aandelen verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Informatie over de spreiding van de portefeuille naar regio is opgenomen in de toelichting op de balanspost aandelen. De aandelenportefeuille maakt ongeveer 9% (2007: 15%) uit van de totale beleggingsportefeuille. Een waardedaling van de portefeuille met 10% resulteert in een daling van de dekkingsgraad met ongeveer 1 procentpunt (2007: ongeveer 2 procentpunten).

Valutarisico

Valutarisico is het risico dat de waarde van beleggingen verandert als gevolg van veranderingen in valutakoersen.

Van de beleggingen luidt omgerekend € 28.170 duizend (2007: € 31.232 duizend) in een andere valuta dan de euro.

De valutapositie (uitgedrukt in euro's) kan als volgt worden geanalyseerd:

	Aandelen	Vastrentende waarden	Overig	Totaal	Valuta- derivaten	Netto positie
2008						
Amerikaanse dollar	9.603	2.106	3.874	15.583	-1.867	13.716
Japanse yen	1.882	-	-	1.882	-	1.882
Britse pond	-	5.112	11	5.123	-2.352	2.771
Deense kroon	-	1.556	-	1.556	-1.434	122
Overige valuta	3.569	516	-59	4.026	259	4.285
Totaal	15.054	9.290	3.826	28.170	-5.394	22.776
2007						
Amerikaanse dollar	13.680	225	5.833	19.738	-180	19.558
Japanse yen	2.524	-	-	2.524	-	2.524
Britse pond	-	-	-11	-11	-	-11
Deense kroon	-	1.436	-	1.436	-1.432	4
Overige valuta	7.333	12	200	7.545	1.719	9.264
Totaal	23.537	1.673	6.022	31.232	107	31.339

In overige valuta zijn begrepen valuta van opkomende landen tot een bedrag van € 2.881 duizend (2007: € 6.024 duizend).

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat tegenpartijen hun contractuele verplichtingen aan het pensioenfonds of de beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds participeert niet nakomen. Informatie over de kredietwaardigheid van de portefeuille op basis van credit ratings en over de spreiding van de portefeuille naar regio is opgenomen in de toelichting op de balanspost vastrentende waarden. Ongeveer 94% (2007: 96%) van de totale portefeuille heeft de hoogste rating AAA.

Verzekeringstechnisch risico

Het belangrijkste verzekeringstechnisch risico is het langlevensrisico. Dit is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld bij de vaststelling van de premie en de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen. Omdat door toepassing van de AG-prognosetafels 2005-2050 met correcties voor ervaringssterfte al rekening wordt gehouden met een toekomstige verbetering van de levensverwachting, gaat het om het resterende langlevensrisico.

8.6 Toelichting rekening van baten en lasten

(bedragen in duizenden euro's)

Baten en lasten pensioenactiviteiten

14 Premies

	2008	2007
Werkgeversdeel	4.750	10.306
Werknemersdeel	894	922
Totaal voor risico pensioenfondsen (toegezegd-pensioenregeling)	5.644	11.228
Totaal voor risico deelnemers (beschikbare-premieregelingen)	2.772	2.590
Totaal	8.416	13.818

In de premie 2007 is begrepen een koopsom van € 3.300 duizend, berekend op 30% van de geschatte overdrachtswaarde van de pensioenverplichtingen die van een verzekeraar zijn overgenomen. De werkelijke koopsom bedraagt € 1.996 duizend. Het schattingsverschil van € 1.304 duizend is verwerkt in 2008. De koopsom is bedoeld om de vermogenspositie van het pensioenfonds in stand te houden.

De kostendeekkende premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet bedraagt € 5.328 duizend (2007: € 7.446 duizend).

De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:

	2008	2007
Pensioenopbouw	3.257	4.985
Toegezegde indexering	-	-
Risicopremies overlijden	265	262
Risicopremies arbeidsongeschiktheid	700	661
Opslag voor pensioenuitvoeringskosten (inclusief excassokosten)	593	581
Solvabiliteitsopslag	513	957
Voorwaardelijke toekomstige indexering	-	-
Totaal	5.328	7.446

15 Waardeoverdrachten

Hieronder is opgenomen het saldo van inkomende bedragen uit hoofde van overgenomen pensioenverplichtingen en uitgaande bedragen uit hoofde van overgedragen pensioenverplichtingen. Verder zijn hieronder opgenomen waardeoverdrachten onder de beschikbare-premieregelingen.

	2008	2007
Inkomende waardeoverdrachten individueel	363	568
Inkomende waardeoverdrachten collectief	2.625	11.000
Totaal inkomende waardeoverdrachten	2.988	11.568
Uitgaande waardeoverdrachten individueel	-227	-611
Uitgaande waardeoverdrachten collectief	-	-11.175
Totaal uitgaande waardeoverdrachten	-227	-11.786
Totaal voor risico pensioenfonds (toegezegd-pensioenregeling)	2.761	-218
Inkomende waardeoverdrachten individueel	-	190
Uitgaande waardeoverdrachten individueel	-	-137
Uitgaande waardeoverdrachten collectief	-1.687	-1.856
Totaal uitgaande waardeoverdrachten	-1.687	-1.993
Totaal voor risico deelnemers (beschikbare-premieregelingen)	-1.687	-1.803
Totaal	1.074	-2.021

De collectieve inkomende waardeoverdrachten in 2007 hebben betrekking op de medewerkers van BP Gas en BP Benegas. Hun pensioenregeling was tot 1 januari 2006 ondergebracht bij een verzekeraar. Het pensioenfonds heeft per deze datum de pensioenverplichtingen van de verzekeraar overgenomen. Het in 2007 opgenomen bedrag van € 11.000 duizend is gebaseerd op een schatting van de waarde van deze pensioenverplichtingen. De werkelijke inkomende waardeoverdracht bedraagt € 12.304 duizend. Het verschil van € 1.304 duizend is in de waardeoverdrachten 2008 begrepen.

De collectieve uitgaande waardeoverdrachten in 2007 hebben betrekking op de medewerkers van BP Nederland Energie.

16 Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en partnerpensioen, inclusief het effect van de salarisontwikkeling.

	2008	2007
Pensioenopbouw actieve deelnemers	2.190	3.906
Salarisontwikkeling actieve deelnemers	1.117	1.154
Totaal	3.307	5.060

17 Indexering

	2008	2007
Indexering gewezen deelnemers	719	874
Indexering pensioengerechtigden	1.538	1.230
Totaal	2.257	2.104

De premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) en de ingegane pensioenen zijn per 1 april 2008 verhoogd met 1,6% (1 april 2007: 1,1%).

18 Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de marktrente per balansdatum op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de voorziening pensioenverplichtingen wordt rente toegevoegd op basis van de éénjaarsrente volgens deze rentetermijnstructuur primo verslagperiode.

	2008	2007
Totaal	10.582	9.701

19 Wijziging marktrente

De waarde van de pensioenverplichtingen verandert onder invloed van veranderingen in de marktrente.

	2008	2007
Totaal	-43.614	17.538

In 2008 is de afgeleide marktrente gedaald van 4,8% tot 3,6% en in 2007 gestegen van 4,3% tot 4,8%.

20 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De hieronder opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen en kosten van de verslagperiode.

	2008	2007
Onttrekking pensioenen	11.668	10.888
Onttrekking pensioenuitvoeringskosten	175	163
Totaal	11.843	11.051

21 Pensioenrechten waardeoverdrachten

Hieronder zijn opgenomen de toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen uit hoofde van pensioenrechten met betrekking tot inkomende waardeoverdrachten en de onttrekking aan de voorziening pensioenverplichtingen uit hoofde van pensioenrechten met betrekking tot uitgaande waardeoverdrachten.

	2008	2007
Pensioenrechten inkomende waardeoverdrachten individueel	-305	-591
Pensioenrechten inkomende waardeoverdrachten collectief	-1.048	-11.000
Totaal pensioenrechten inkomende waardeoverdrachten	-1.353	-11.591
Pensioenrechten uitgaande waardeoverdrachten individueel	216	632
Pensioenrechten uitgaande waardeoverdrachten collectief	14	9.428
Totaal pensioenrechten uitgaande waardeoverdrachten	230	10.060
Totaal	-1.123	-1.531

De waarde van de pensioenrechten van de collectieve inkomende waardeoverdrachten in 2007 is gebaseerd op een schatting. Het schattingsverschil is in 2008 verwerkt.

22 Wijziging actuariële grondslagen

	2008	2007
Verbetering levensverwachting	-	-8.937
Totaal	-	-8.937

23 Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

	2008	2007
Actuariële resultaten, per saldo	617	-133
Totaal	617	-133

24 Pensioenuitkeringen

	2008	2007
Ouderdomspensioen	9.339	8.687
Partnerpensioen	2.395	2.176
Wezenpensioen	32	30
Arbeidsongeschiktheidspensioen	79	105
Totaal	11.845	10.998

25 Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

	2008	2007
Inleg	-2.772	-2.590
Beleggingsopbrengsten	2.247	926
Waardeoverdrachten, per saldo	1.687	1.803
Totaal	1.162	139

26 Herverzekeringen

	2008	2007
Premies herverzekering	-965	-922
Uitkeringen herverzekering	90	97
Mutatie herverzekeringsdeel voorziening pensioenverplichtingen	2.820	107
Totaal	1.945	-718

27 Pensioenuitvoeringskosten

Dit betreft de kosten met betrekking tot de uitvoering van de pensioenregeling. De kosten van vermogensbeheer zijn hierin niet begrepen.

	2008	2007
Kosten pensioenuitvoering en bestuursondersteuning	424	440
Kosten accountant en actuaris	232	151
Overige kosten	65	86
Totaal	721	677

Baten en lasten beleggingsactiviteiten

28 Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds

Onder beleggingsopbrengsten zijn opgenomen de op de verslagperiode betrekking hebbende:

- directe beleggingsopbrengsten (rente en door beleggingsfondsen uitgekeerd dividend);
- indirecte beleggingsopbrengsten (waardeveranderingen inclusief valutakoersverschillen);
- kosten van vermogensbeheer (exclusief kosten ten laste van beleggingsfondsen).

	Direct	Waarde- verandering	Totaal
2008			
Vastgoed	190	-1.768	-1.578
Aandelen	117	-17.141	-17.024
Vastrentende waarden	2.912	-5.916	-3.004
Renteoverlayfondsen	-	17.452	17.452
Commodityfondsen	-	-1.929	-1.929
Multistrategyfondsen	-	-4.205	-4.205
Rentederivaten	137	8.456	8.593
Valutaderivaten	-	26	26
Totaal vóór kosten	3.356	-5.025	-1.669
Kosten van vermogensbeheer			-870
Totaal			-2.539
2007			
Vastgoed	-	-1.140	-1.140
Aandelen	2.735	2.813	5.548
Vastrentende waarden	1.605	2.591	4.196
Overige beleggingen, totaal	-	-2.982	-2.982
Rentederivaten	-263	400	137
Valutaderivaten	-	622	622
Totaal vóór kosten	4.077	2.304	6.381
Kosten van vermogensbeheer			-797
Totaal			5.584

29 Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers

	2008	2007
Directe beleggingsopbrengsten	489	309
Waardeveranderingen	-2.736	-1.235
Totaal	-2.247	-926

De kosten van vermogensbeheer (inclusief transactiekosten en kosten ten laste van beleggingsfondsen) zijn begrepen in waardeveranderingen.

8.7 Overige informatie

Medewerkers

Het pensioenfonds heeft geen personeel in dienst.

Bezoldiging bestuurders

De bestuurders van het pensioenfonds ontvangen geen bezoldiging.

Honorarium accountant

De accountantskosten zoals bedoeld in artikel 382a Titel 9, Boek 2 BW bedragen € 69 duizend (2007: € 17 duizend). De kosten hebben nagenoeg volledig betrekking op de controle van de jaarrekening.

Belastingen

Het pensioenfonds is op grond van de aard van de activiteiten vrijgesteld van belastingheffing voor de vennootschapsbelasting.

Rotterdam, 24 juni 2009

Bestuur

9 Overige gegevens

9.1 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds BP te Rotterdam is aan Mercer Certificering B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2008.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

In overeenstemming met de richtlijn “Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen” heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens en de bevindingen van de accountant ten aanzien hiervan zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt voor mijn beoordelingswerkzaamheden heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen zal kunnen nakomen.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Met inachtneming van het voorafgaande en het navolgende verklaar ik dat naar mijn overtuiging is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een reservetekort.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds BP is naar mijn mening niet voldoende, vanwege het reservetekort. Daarbij is bepalend de mate van waarschijnlijkheid dat het pensioenfonds zal kunnen voldoen aan de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, in aanmerking nemend het streven inzake toelagen, zoals aan verzekeren meegedeeld en de in wet- en regelgeving opgenomen criteria.

Amstelveen, 4 juni 2009

Drs A.H. Venemans AAG
verbonden aan Mercer Certificering B.V.

9.2 Accountantsverklaring

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de jaarrekening 2008 van Stichting Pensioenfonds BP te Rotterdam bestaande uit de balans per 31 december 2008 en de staat van baten en lasten over 2008 met de toelichting gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de stichting. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de stichting heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds BP per 31 december 2008 en van het resultaat over 2008 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder f BW melden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Den Haag, 24 juni 2009

Ernst & Young Accountants LLP
w.g. S.B. Spiessens RA